

THE LIBERAL ARTS

JOURNAL

FACULTY OF LIBERAL ARTS,
MAHIDOL UNIVERSITY

Vol 3 No 1 January – June 2020

ISSN 2630-0915 (online)

Table of Contents

	Page
About the Journal	i
Reviewer	v
Editorial	vi
Book Review	viii
The Third Generation in a Family Business – How should it Grow?	1
Vinod Dumblekar and Taranjit Singh Vij	
The Cities of Frankenstein: Graphic Scenarios of Looming Urban Horror	10
Alan Marshall	
ความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่างการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กรกับพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง	42
มธุริน แจ่มแจ้ง	
ปัญหาวันที่มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง จากการใช้อำนาจทางปกครอง	62
วัชรพงศ์ พิพิชรพรณพงศ์ และ อาริยรักษ์ จันทะเขต	

About the Journal

The Liberal Arts Journal, a publication of the Faculty of Liberal Arts, Mahidol University, was first published in 2018. Two semi-annual issues are scheduled for January-June and July-December each year.

The Liberal Arts Journal publishes articles in Thai, English, and also other languages. The editor welcomes submissions of previously unpublished manuscripts in four categories: academic, research, review articles, and book reviews. Submitted manuscripts will be screened through a double-blind review by minimally two readers from relevant academic disciplines.

Submitted manuscripts may not currently be reviewed for other journals. A complete version of articles appearing in conference proceedings may be considered, provided that the author(s) has extended the original by 60% at the least. In this case, an explicit acknowledgment of the first publishing is required in the extended manuscript.

The Liberal Arts journal accepts articles in two clusters of academic areas.

1. Liberal arts, humanities, social sciences, and education.
2. Interdisciplinary/cross-disciplinary studies within the aforementioned disciplines.

The Faculty of Liberal Arts is launching the Liberal Arts Journal as a forum for the publication of research and academic endeavors by Mahidol staff and its reader members. Two semi-annual issues for January-June and July-December are published each year. Academicians, researchers, and students are now invited to submit manuscripts. Any further inquiry can be directed to lamujournal@gmail.com

Advisory boards

Professor Emeritus Dr. Amara Prasithrathsint	Chulalongkorn University
Professor Emeritus Dr. Khunying Suriya Ratanakul	Mahidol University

Editor

Associate Professor Dr. Songsri Soranastaporn	Mahidol University
---	--------------------

External Editorial boards

Professor Dr. Suwat Tanyaros	Rajamangala University of Technology Srivijaya
Professor Dr. Somsong Burusphat	Mahidol University
Professor Dr. Willy Christian Kriz	University of Applied Sciences Vorarlberg, Austria
Professor Dr. Richard Donato	University of Pittsburgh, USA
Professor Dr. Ikuko Mihara	Osaka University, Japan
Professor Dr. Wu Ping	Beijing Language and Culture University, China
Professor Dr. Jong-Long, Guo	College of Education, National Taiwan Normal University, Taiwan
Professor Dr. Vinod Dumblekar	Mantis Co. Ltd, India
Associate Professor Dr. Wisuit Sunthonkanokpong	King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang
Associate Professor Dr. Singhanat Nomnian	Mahidol University
Assistant Professor Dr. Kaedsiri Jaroenwisan	Silpakorn University
Assistant Professor Dr. Ratchadawan Nimnual	King Mongkut's University of Technology Thonburi

Internal Editorial boards

Assistant Professor Dr. Wiwat Puntai	Mahidol University
Assistant Professor Dr. Rungpat Roengpitya	Mahidol University
Dr. Natthapong Chanyoo	Mahidol University
Dr. Tanporn Trakantalerngsak	Mahidol University
Dr. Kornsiri Boonyaparakob	Mahidol University
Dr. Khemruthai Boonwan	Mahidol University
Dr. Anchalee Pupaka	Mahidol University
Sasipin Distanont	Mahidol University

Secretariat

Ratchaneekorn Nantikanjana	Mahidol University
----------------------------	--------------------

Web Administrator

Panida Nootawee	Mahidol University
-----------------	--------------------

Graphic Designer

Sutipong Tapaonthong	Mahidol University
----------------------	--------------------

Schedule of Journal

Issue 1 January – June

Issue 2 July – December

Contact us

The Editorial Board

The Liberal Arts Journal

Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

999 Phuttamonthon 4 Road, Salaya, Nakhon Pathom 73170

Tel. (66) 2-441-4401 ext. 1201

E-mail: lamujournal@gmail.com

URL: <http://www.la.mahidol.ac.th/lajournal>

Reviewer

Associate Professor Dr. Somboon Sirisunhirun	Mahidol University	somboon.sir@mahidol.ac.th
Associate Professor Dr. Songsri Soranastaporn	Mahidol University	songsri.sor@mahidol.ac.th
Assistant Professor Thanayus Thanathiti	Mahidol University	thanayus.tha@mahidol.ac.th
Assistant Professor Thanis Bunsom	King Mongkut's University of Technology Thonburi	thanis.bun@kmutt.ac.th
Dr. Kamolpob Kaewsri	Thonburi University	doctorfox34@gmail.com
Dr. Kittisak Jermisittiparsert	Chulalongkorn University	k.jermisittiparsert@gmail.com
Dr. Natsarun Leesirisearn	Bangkok Business College	natsarun@bbc.ac.th
Dr. Somboon Pojprasat	Mahidol University	somboon.poj@mahidol.ac.th

Message from the Editorial

This Liberal Arts Journal, the Faculty of Liberal Arts, Mahidol University is publication of Vol 3, No 1, January – June 2020. There are 4 articles which have been selected from experts and containing diverse contents-- teaching and learning, culture, politics, and government. They are quality articles providing the benefits for educators, researchers, and students.

The editorial team would like to thank the authors for submitting their articles to be published. The team would like to thank all the experts who were pleased to read and evaluate these articles and then they provided useful suggestions. Above all, the team would thank you the working group and all consultants who are important in the preparation and production of the Liberal Arts journal so it can be achieved in accordance with standards and deadlines.

If you are interested in submitting articles for publication, the editorial team is welcomed.

To improve quality of our journal, please send your suggestions to the editor.

Associate Professor Dr. Songsri Soranastaporn
Editor

บทบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์

วารสารศิลปศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำขึ้นเป็นปีที่ 3 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เดือนมิถุนายน 2563 โดยมีบทความที่ผ่านการพิจารณาคัดสรรจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 บทความ ประกอบด้วยบทความวิชาการ จำนวน 3 บทความ และบทความวิจัย จำนวน 1 บทความ ซึ่งเป็นบทความที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านกฎหมาย ที่แสดงถึงประโยชน์ในเชิงทฤษฎีเพื่อให้นักวิชาการ นักวิจัยสามารถนำไปพัฒนาหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนบทความที่สนใจส่งบทความมาลงตีพิมพ์ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาอ่าน ประเมินบทความ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ และที่สำคัญขอขอบคุณคณะทำงาน ที่ปรึกษาทุกท่านที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินการจัดทำวารสารศิลปศาสตร์ฉบับนี้ให้สำเร็จได้ตามมาตรฐาน และกำหนดเวลา

ทั้งนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารศิลปศาสตร์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการสำหรับผู้อ่านทุกท่าน หากท่านใดสนใจประสงค์ส่งบทความเพื่อเผยแพร่ กองบรรณาธิการยินดีรับตีพิมพ์ โดยต้องผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอก และหากท่านมีข้อเสนอแนะประการใด กองบรรณาธิการยินดีมอบรับคำแนะนำเพื่อนำไปปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพวารสารศิลปศาสตร์ให้มีมาตรฐานดียิ่งขึ้นต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร. ทรงศรี สรณสาพร
บรรณาธิการ

Book Review

English as a World Language

Rungpat Roengpitya

Faculty of Liberal Arts, Mahidol University, Thailand

Nowadays, English has played its important role in the global communication amongst citizens around the World from different native backgrounds in terms of languages, cultures, and societies. Historically, English has had a long development of its language, influenced by the languages of the three tribes (Anglos, Saxons, and Jutes), of the Germans from the German invasion, of the Scandinavian languages from an invasion, of French from the Norman conquest, and of the languages around the World from the colonization. This leads to varieties of English and the role of English as a global language (Pingkarawat 1992, 2008).

The book titled “English as a World Language [ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาโลก]” by Intachakra (2018) has covered various aspects of English as a World language with 5 chapters in 226 pages. Each chapter has the structure of contents in sub-sections, followed by a summary and questions at the end. Chapter 1 is an introduction which includes the contents about a lingua franca or an international language; types of a lingua franca; and English as a World lingua franca. In Chapter 2, the author explains the English language in the aspects of its diachronic development and of areal features. Chapter 3 presents different characteristics of English, the standard forms of the English language, models of the English language teaching and learning, and the spreading and development of the English language. In Chapter 4, the English language is viewed in the aspects of globalization with the contexts of globalization, communication, communicative competence, intelligibility and English as a lingua franca. The author ends the contents in Chapter 5, where it foresees how English would become in the future and includes ongoing controversial issues of the English language.

“English as a World Language [ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาโลก]” by Intachakra (2018) is the pioneer in presenting the contents about the diachronic and synchronic views of the English language as a global language in breadth and depth. In this book, it discusses not only the theory of the three circles: inner, outer, and expanding circles of Kachru (1985, 1988 in Intachakra, 2018, p.91), but also the comparative and contrastive views of the three-circle theory with other theories such as English as an international language (Intachakra, 2018, p.90). Interestingly, this book expands its knowledge in interdisciplinary aspects such as English, phonetics and phonology, semantics, syntax, pragmatics, language teaching and learning, etc.

In sum, for English teachers, students, and interested individuals, “English as a World Language [ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาโลก]” by Intachakra (2018) will give them the well-rounded view of the English language as a global language, so as to broaden readers’ views for their future use in their further studies and careers.

References

- Intachakra, S. (2018). *English as a World Language*. Bangkok: Thammasat University.
- Pingkarawat, N. (1992). *Development of the English Language*. Unpublished materials in class. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Pingkarawat, N. (2008). *The Change of the English Language through Time*. Bangkok: Chulalongkorn University Publishing House.

Author

Rungpat Roengpitya
Faculty of Liberal Arts, Mahidol University, Thailand
Emails: rungpat@gmail.com, rungpat.roe@mahidol.ac.th

The Third Generation in a Family Business – How should it Grow?

Vinod Dumblekar¹ & Taranjit Singh Vij²
Mantis, India¹ & GNA University, India²

Introduction

A case study is an excellent example of vicarious learning in action because students learn and adopt new behaviour by observing and listening to others, and imitating and modelling others' behaviour (Albert Bandura's social learning theory, 1995). It uses the problem-based learning method where students, in teams, learn by solving real but unstructured problems.

The authors chose the case study method because it enables the students to assume the role of the protagonist, i.e. the key decision maker in the case, and then, propose problems and solutions in class. Their open discussions urge them to probe beyond the case details, consider what-if situations and their effects, and exchange different perspectives with their classmates. These discussions will thus enlighten students about entrepreneurial behaviour and concerns and family business management issues of growth and change.

This case is important to management students and their teachers because it addresses two distinct disciplines of study in business education, viz., family business in relation to product, growth, location, human resources, management decisions, and leadership and change management. If management students are exposed to the reality described in the case, it will complement their theoretical foundations. Their discussions of the case problems and their possible solutions under the guidance of the teacher will sharpen their minds and prepare them for their careers ahead. This case is important to management students because they would see management decisions and practices in action to produce business value. Thus, this case will benefit management students who aspire to become entrepreneurs, students who wish to understand and discuss change business management problems and solutions, and management teachers to guide their students in family business and to manage change in the family businesses.

Therefore, the authors profiled a business family for the case because its owner offered vital information about his entrepreneurial history and family business operations, and explained his myriad problems and aspirations for growth. The authors' understanding was further enhanced by the interviews with the owner, visit to his units and detailed discussion with his employees.

¹The authors gratefully acknowledge the critical observations and suggestions made by Dr. Meghna Aggarwal, Assistant Professor, University of Delhi, Delhi, India, in this case.

Literature Review

The family business is a commercial organisation owned and managed by a family acting as the dominant coalition that shapes and pursues the business vision of the family (Chua, Chrisman, & Sharma, 1999). The family members' use their ability, discretion and willingness to allocate the firm's resources to pursue their vision (Massis, Kotlar, Chua, & Chrisman, 2014). They are possessive about their firm; therefore, tend to exercise selfish control over its strategic assets, and to overrule their employees' decisions. They extend their ownership and management control over the firm across more than one generation.

Successful family businesses exhibit behaviour such as values (which aligns and unites them), vision (which drives their decisions), involvement (showing open communications), cohesion (provides mutual understanding and united resilience against change), and governance (good practices based on ethical and shared foundations) (Claudio, Sunny, Ritter, & Rene, 2019).

Family businesses are more resilient over long periods and can survive economic downturns and recessions than others. They are frugal with their expenditure and usually spend less than their earnings, borrow less than others, focus on creating value, pursue fewer large projects and investments than others, unless under competitive pressures (Kachaner, Stalk, & Bloch, 2019).

A transition is a major event and period in the life of the family business. It produces business changes in the product profile, manufacturing technology and processes, expansion, divestment, entry into new territory, or a management role for the next generation. It succeeds only if the family relationships show trust (openness, fairness, consistency, communications, shared values and honesty) and affability (mutual respect and accommodation between family members, absence of rivalry) (Morris, Williams, Allen, & Avila, 1997). Sibling rivalry and unaligned values and goals are other signs of family relationships that obstruct growth (Ward, 1997). Growth may be obstructed due to the owners' inaction or disinterest, and market conditions such as product maturity, technological obsolescence, and competition.

A business must change its behaviour and other aspects of its operations to gain a sustainable and competitive edge in its business territory. While change initiatives may depend on the managers' competencies and the owners' determination, change success would be shaped by risks and uncertainties, allocated resources, business vision and direction, work roles and emotional energy that drives actions (Parry, Kirsch, Carey, & Shaw, 2013).

Innovation has been a vital element in every entrepreneurship effort and its connection to the market (Shane, 2012). Entrepreneurship is the process where resources are recombined so that the entrepreneur can exploit market opportunities as the business goal. This resource recombination is novel and unique and enables the entrepreneur to develop business ideas that become his 'social constructions' or market perspectives.

Often, organisations need to adopt new direction, vision, structure and culture to become more competitive and survive and succeed in an ever-changing business environment (By, 2005). The change management process may consist of small and incremental steps, or may be large and discontinuous. It may or may not have (in case of crisis) the full support of the stakeholders. It may not always succeed despite extensive planning and control, due to internal strife and lack of alignment.

Strategic performance is affected by volatility, uncertainty, complexity and ambiguity (VUCA) of the environment (Bennett & Lemoine, 2014). Every environment offers opportunity, but only if the situation is well understood and if its results are predictable by its change managers. Agility can confront volatility, more information can dispel uncertainty, restructuring and restatement can simplify complex issues, and experimentation can reduce ambiguity. Before business resources are allocated to the appropriate decisions, if the VUCA conditions are identified, they can be resolved as part of the strategic plan. One of the most popular change management models was proposed by Kotter (1996), where his 8-step process laid strong emphasis on creating and communicating the vision for the change, leadership and control for the change process.

The family is a nurturing force behind the entrepreneur's journey. It gives him both financial and emotional support that is required for his lifelong vocation of 'long hours and high stress' (Dyer & Handler, 1994). Therefore, its cohesion and commitment to the entrepreneur act as powerful support in difficult times such as change or succession.

Congruence with Theories and Research

The case describes a family business and its environment. It concludes with a list of the owner's perceptions of his problems and challenges in business. As the third-generation owner of his family, he has aspirations for his son's forthcoming entry into the business and is seen to be perpetuating the business first started by his grandfather (Massis, Kotlar, Chua, & Chrisman, 2014). As the dominant entity in the family, he has been willing to expand his production units and the product range. He has eagerly taken decisions and has led the initiatives for growth and change in his business (Chua, Chrisman, & Sharma, 1999). Having joined the business at a very young age, he has shown deep involvement for the business the control of which will shift to the family's fourth-generation soon. The family shows the right mix of entrepreneurial behaviour such as vision, cohesion, open communication, trust, and mutual understanding (Claudio, Sunny, Ritter, & Rene, 2019). Lasting more than seven decades, the business and its family has shown resilience, created value with a range of products, and built a reputation in its industry and town (Kachaner, Stalk, & Bloch, 2019). The united family has trusted the dominant leader for the operations and forthcoming change (Morris, Williams, Allen, & Avila, 1997). The students will find that the business is poised for growth, has strong family support and has no sibling problems. They can now explore and identify the market conditions for change and other constraints (Ward, 1997) and debate the forces and risks that may endanger their change efforts (Parry, Kirsch, Carey, & Shaw, 2013). They can use the VUCA model to assess the situation and to predict the possible results (Bennett & Lemoine, 2014). At the micro level, the business must use innovation to confront the changing environment and to gain an unbeatable edge over its competitors (Shane, 2012). In contrast, at the macro level, all big changes need a plan and the commitment from the business stakeholders and leadership (Kotter, 1996). Efforts to bring about change and its results may be stressful: therefore, the business leader needs the unwavering support of the family during the challenging change management period (Dyer & Handler, 1994).

Suggestions for the Study

Management teachers should use the case to complement their lectures and syllabus in family business and change management. They must prepare a gist of the case after a rigorous reading of papers in contemporary problems and practices. They must be ready with some scenarios of proposals for solutions and their results. To facilitate discussions, they may create teams of four students each to discuss the case, with a specific role assigned to each student in the team.

The teachers may treat this case in two separate sessions. In the first session, the students should identify, assess and prioritise the entrepreneur's problems. In the next session, they should offer and explain detailed proposals to resolve the problems. The discussions in both the sections should connect research, regulations, processes, and contemporary practices. The learning objective for the students should be to acquire a conceptual view of the problems and the ability to design and assess solutions.

The students must read this case and prepare notes for both sessions. At the end of both sessions, each team must submit a summary of the classroom discussions to the teacher. These summaries may be assessed in terms of rubrics designed by the teachers and be evaluated as marks and grades.

Conclusion

The case covers two distinct disciplines, viz., family business and change management. It narrates the growth and problems of a third-generation family business. Although the Sahni Bakery was a successful pioneer in its segment, its owner wants to grow the business but does not know how to. He sees some problems such as his customers' changing food habits, labour attrition, and product wastage in the bakery. He has not delegated most functions but oversees most operations, minutely. He does not know how to respond to competition in the form of new foods and new bakers. He would need to induct his son into the business soon. These are some perspectives offered by this case to the management students for classroom discussion.

Overview

Inderjit Singh Sahni (Inderjit henceforth), the third-generation owner of Sahni Bakery (Bakery henceforth) in Patiala (Punjab), sensed both problems and growth ahead. With tenacity, patience, and persistence, he and his father had grown the family business to an unassailably competitive position in this town. His next attempt to grow would invite problems that may be more complex than ever before. A larger volume of business would need systems and formal management practices that he was unaware of. He was eager for change, but how should he prepare for uncertainty, delays and failures?

History of Patiala

Patiala is the fourth largest city and the administrative capital of Patiala district of Punjab state (an area of more than 50,000 square km), India. It lies at the South Eastern boundary of Punjab with Haryana State on its border (Fig. 1). On its North Western boundary, it faces Pakistan.

Fig. 1: Map of Punjab state shows Patiala city in Patiala district on its South-East border.

Patiala was founded by a Sidhu Jat chief in 1763, who later went on to establish the royal dynasty of the Patiala State. According to Government reports, 60% of its population of 0.6 million (30 million in Punjab) are males, about 57% follow Hinduism and 40% follow Sikhism. Although a small city, it is well-known for many iconic goods unique to the region: a headgear called Patiala Shahi turban, a tasselled tag for braiding hair called paranda, a type of female trousers called Patiala salwar, a type of footwear called the Patiala jutti, and a measure of liquor called the Patiala peg. Its literacy rate of over 85% exceeds the national average of 75% and is well supported by its three Universities and seven reputed colleges in the city. Its economic significance can be gauged from the presence of large government companies and units like National Institute of Sports, Punjab State Power Corporation, Punjab State Transmission Corporation, and Punjab Pollution Control Board, the national highway, NH-7 and age-old businesses such as the Bakery.

The Beginning

The Bakery has a 70-year history across two countries and three generations of the founder's family. The family's first bakery was established by Inderjit's grandfather, Hari Chand Sahni, in Neela Dulla, a village of Pakistan and was lost during the creation of Pakistan in 1947. Soon thereafter, Inderjit's father, Sujan Singh Sahni set up another bakery in the same year at Lahori Gate in the old Patiala city. Punjab is the granary of India; therefore, the Bakery never lacked agricultural inputs such as wheat flour, sugar, oils and milk. Across the years, the Bakery earned an enviable reputation by producing a variety of cakes, rusks, other bakery products, and sweets. Today, it is one of the oldest and most trusted bakeries in Patiala. It is a familiar sign of small business success in the city, and he may very well be a symbol of business acumen for others to emulate.

Growth Milestones

Inderjit's passion for business took roots early. In 1981, barely 15 years of age, he dropped out of school and joined his father in the Lahori Gate bakery, which had a sales store by then. Since then, his drive for business led him to add three more units. In 2008, he installed his second bakery and sweets unit in Focal Point in the heart of the industrial area of Patiala (Fig. 2).

Fig. 2: A large oven in the Bakery at Focal Point, Patiala

In August 2013, he opened his first restaurant with a sales store in Rajpura, 30 km from Patiala, and in November 2019, he established his second restaurant with sales store in Nabha, 24 km from Patiala. Two years ago, the Focal Point unit added a sales store to serve factory workers in the area. Early this year, the oldest unit acquired an adjacent property, where the third restaurant would open for operations by the end of 2019. By early 2020, Inderjit will have two bakery and sweet producing units, three restaurants, and four sales stores in four locations.

Human Resources

Inderjit has one master chef and five chefs for his restaurants and baking units. The manufacturing, packing and shipping processes are simple but new workers need constant supervision to ensure hygiene and consistent product quality. Inderjit has had no problem in finding and hiring unskilled youth who were available aplenty in nearby villages. Together, the four units have 70-75 workers, of whom 35 workers are full-time employees while the rest are young temps. The temps are provided dormitories for their stay, but uncertain of themselves, most of them leave after just a few months at work.

Product Range

The Bakery makes and sells cakes, 15 types of sweets, 80 types of chocolates, 60 kinds of flowers, and 35 types of biscuits in standalone, combos, gift baskets and bouquets. The prices range from INR 50 (US\$ 0.70) to INR 4,200 (US\$ 60). Almost 350 types of cakes such as chocolate, butterscotch, vanilla and black forest are available. Their bakery products and sweets include bread, rusk, biscuits, fruit cake, birthday cakes, pastries, patties, and flavoured milk. Some of the popular items are pista biscuits, desi ghee atta biscuits, khazoor biscuits, and jeera cookies. The Bakery's finest product is the rusk, available in five flavours and three pack sizes, which Inderjit claims to be their flagship product.

Customers, Marketing and Revenues

Three of his units were situated in prime locations, and therefore, enjoyed walk-in customers whose feedback about the products was regularly collected at all locations on a five-point Likert scale. Recognising that many of his customers were internet savvy, <https://sahnisbakery.in> made its presence in 2016. However, despite the online display of its products in colour, most customers preferred to visit their outlets to eat and buy their products in person. Thanks to their strong relationship with the retail customers across seven decades, Inderjit did not need to make any serious attempt to seek institutional and other bulk sales.

Although the restaurants were not distinctive for their foods or culinary experience, they attracted customers easily due to location and reputation. The restaurant seemed to be an extension of the bakery business and generated one-fifth of the Bakery's revenues. The sales stores sold own products as well as other brands of chocolates and soft drinks and accounted for one-tenth of the revenues.

Management functions

Inderjit oversaw and directed almost every decision and action in the business, indicating the absence of any formal hierarchy. His close supervision demonstrated his passion for his business, but also tied him down to mundane operations. He was supported by older employees in charge of the key functions such as procurement, baking, packing, shipping, distribution, and accounting. His proximity to the nitty-gritties ensured product quality, waste reduction, timely deliveries, and superior customer satisfaction. Despite his attention to the daily operations, he remained acutely aware of strategic imperatives such as growth, opportunity, investments, regulations, and changing customer expectations.

The competition in Patiala

Although the Bakery has its loyal customers, it has nominal competition from at least ten other bakeries of similar size, including a few within its business territory. Not only do they offer a wider selection of foods but some of them have better reach through online restaurant aggregators like Zomato and Swiggy. The younger restaurants offered better ambience and global choices in foods. Although such competition was not dangerous at this stage, new entrants were aggressive with their innovation and had the potential to suck away the Bakery's younger customers.

What is the way forward?

Inderjit was clear about his assessment of the present and about his aspirations of the future. ‘We were badly affected by the GST regime and demonetization regulations. The regime pushed up our costs but market forces did not allow us to raise our prices. Unable to recover our incremental costs, our margins took a hit and our profits fell sharply. Due to and after the demonetization, we lost many buyers whose earnings came from cash-based transactions. During this recent recession, our sales have fallen by 40% from our peak figures. Therefore, we must re-organise our business to use innovative and better practices to drive growth and consistent profits. But how?’ Inderjit explained some impediments in the operations and profitability of his Bakery:

1. We have regular customers due to our product quality and reputation for consistency. But bread is becoming less attractive to eaters. I am worried that health consciousness and fitness will hurt the demand for our baked foods. We tried to, but our attempts to make our buyers use bread as a staple food did not succeed. Therefore, we need to produce new foods but do not know what to produce.
2. Our customers are easily affected by food quality as well as the hygiene of the bakery and in the restaurant. It is not easy to comply with regulations due to the multiplicity of controls. How do we make our restaurants more attractive? How do we convince our customers that our foods are safe?
3. The world is changing fast, with our youth being exposed to new foods and tastes from global markets. In what foods should we invest today to sustain our competitiveness in the market? How do we forecast the tastes of the youth so that we receive their attention?
4. We produce a lot of waste from ends cut from cakes, stale foods, and slow-moving products. How do we reduce such waste? Presently, this waste is offered to owners to feed their dogs, cattle and other animals.
5. As a small business, we have few controls. Our decisions have been spontaneous with little need for formal management practices. How can we organise ourselves for growth and profitability?
6. Our young workers have great capacity for hard work but do not stay with us after some time. With no prior work experience or exposure to industrial practices, they appear to have little or no interest in baking as a profession. Skilled bakers, pastry chefs and confectioners are not easily available. Culinary graduates avoid us because our customs do not appear to be modern. How can we attract experts and use their expertise? How can we make the bakery career in our organisation an interesting and worthwhile experience for our workers? If we could do that, their attrition levels would fall and our performance would improve.’

‘In two years, my son will graduate with a degree in culinary arts and sciences, and join me in this business. Before his return, we should begin to change. We are one of the best bakers in Patiala. We have adequate land and the resources for any expansion. We are eager for action, but don’t know what to do.’

References

- Bandura, A. (1995). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies, in A. Bandura (Ed.), *Self-Efficacy in Changing Societies* (pp. 3-5), Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- Bennett, N., & Lemoine, G. J. (2014). What a difference a word makes: Understanding threats to performance in a VUCA world. *Business Horizons*, 57, 311-317.
- By, R. T. (2005). Organisational change management: A critical review. *Journal of Change Management*, 5(4), 369-380.
- Chua, J. H., Chrisman, J. J., & Sharma, P. (1999). Defining the family business by behaviour. *Entrepreneurship Theory and Practice, Summer*, 19-39.
- Claudio, F. A., Sunny, I., Ritter, J., & Rene, S. (2019). *6 traits of strong family businesses*. <https://hbr.org/2019/06/6-traits-of-strong-family-businesses>. June 18. Retrieved on 28 December 2019
- Dyer, W. G., & Handler, W. (1994). Entrepreneurship and family business. *Entrepreneurship Theory and Practice, Fall*, 71-83.
- Kachaner, N., Stalk, G., & Bloch, A. (2019). *What you can learn from family businesses*. <https://hbr.org/2012/11/what-you-can-learn-from-family-business>. Retrieved on 28 December 2019.
- Kotter, J. P. (1996). *Leading Change*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Massis, A. D., Kotlar, J., Chua, J. H., & Chrisman, J. J. (2014). Ability and willingness as sufficiency conditions for family-oriented particularistic behavior: Implications for theory and empirical studies. *Journal of Small Business Management*, 52(2), 344-364.
- Morris, M. H., Williams, R. O., Allen, J. A., & Avila, R. A. (1997). Correlates of success in family business transitions. *Journal of Business Venturing*, 12, 385-401.
- Parry, W., Kirsch, C., Carey, P., & Shaw, D. (2013). Empirical development of a model of performance drivers in organizational change projects. *Journal of Change Management*, 1-22. DOI: 10.1080/14697017.2012.745894.
- Shane, S. (2012). Reflections on the 2010 AMR decade award: Delivering on the promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 37(1), 10-20.
- Ward, J. L. (1997). Growing the family business: Special challenges and best practices. *Family Business Review*, 10(4), 323-337.

Authors

Vinod Dumblekar
Mantis, New Delhi, India
E-mail: vinod.dumblekar@gmail.com

Taranjit Singh Vij
GNA University, Phagwara, India
E-mail: taranjvcu@gmail.com

The Cities of Frankenstein: Graphic Scenarios of Looming Urban Horror

Alan Marshall

Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

Abstract

The famous literary work *Frankenstein*, by Mary Shelley (1818), seems to forecast the potential future of urban life in the Modern Age which is replete with an ongoing environmental crisis. Using a theory of critique and forecast as established by the Literary Method of Urban Design, some of the core thematic lessons of *Frankenstein* are used as pathways to predict the character of European cities as they have developed and evolved under the stresses of ecological disaster over the near future (up to about twenty or thirty years hence). These core *Frankenstein* themes are as follows: 1) technological hubris, 2) alienation, 3) monstrosity, and 4) abandonment. In this paper, these themes are each overlaid with some of the many socio-environmental problems now challenging a set of fourteen sample cities (each drawn from the original *Frankenstein* novel) utilizing both scenario art and interpretive eco-ethical thought.

Keywords

Gothic horror, science fiction, Mary Shelley, Frankenstein, scenario art, urban design

Introduction: the recurring themes of Frankenstein

Mary Shelley penned her *Frankenstein* novel as a Gothic romance with an overflow of emotional turmoil and in awe for foreboding landscapes. Since it was first published in 1818, the Frankenstein story has been refashioned many times for stage and screen adaptations – often losing its romance and becoming a science fiction horror tale. All versions, though, involve a monster being pulled into life by the heinous cobbling together of dead and dying bits of humans – and sometimes animals -- and then zapping the conflated mass with electrical energy. After being electrified into life, the monster then suffers a series of rejections, firstly from his creator, the scientist Dr. Victor Frankenstein, and then pretty much from the entire human world altogether. These rejections drive the creature into despair and then onwards into a destructive and murderous campaign of revenge.

The practice adopted for this analysis comes from the theoretical impetus contained the Literary Method of Urban Design¹, a design method that encourages the utilization of works of literature in order to reflect upon, plan for, and predict the future challenges and opportunities befalling the world's urban settings. For those reflecting upon the Frankenstein story² the following themes are usually held to be important:

- 1) *Technological hubris*. The fervent labors of Dr. Frankenstein -- as he obsessively pursues his goal of creating life -- is a cautionary tale against the bubbling arrogance of techno-scientific discovery. Shelley's novel exhorts inventors, discoverers, and explorers not to become so mesmerized by the apparent heroic importance of their projects that they overstep the bounds of Nature or of Morality. For his part, Dr. Frankenstein is so deeply immersed in hubris that he is unable or unwilling to imagine or predict the unexpected consequences of his vile research.
- 2) *Alienation*. After casting his creature onto the world, Dr. Frankenstein assigns various offensive titles to it: 'the thing', 'the beast', 'the abomination', 'the fiend', 'the demon'. The people that encounter Frankenstein's monster usually want to beat it away with a stick. The creature becomes alienated from humanity (and any form of social care) just because of its frightful visage. Despite this alienation, Frankenstein's creature exhibits many a human trait. He yearns deeply for love and companionship and he takes great delight in the charms of nature and in the many patterns of sociality and familial bonds he observes in the human world.
- 3) *Monstrosity*. Dr. Frankenstein's creation is monstrous, an inartistic unwieldy assemblage whose figure is humungous and whose strength and stamina superhuman. But the theme of monstrosity is not confined to the monster itself. As the story unfolds, the 'monstrosity' theme is bounced back to Dr. Frankenstein, whose irrepressible feelings of horror and hatred slowly transform him into a metaphorical monster as well. Frankenstein ends up stalking his creature across the whole of Europe so as to kill it. In the beginning, Dr. Frankenstein was crazily obsessed to create a new human being from scratch but, midway through the story, he's done a rude about-face to become obsessed with terminating that life.
- 4) *Abandonment*. Dr. Frankenstein's creature is lost and lonely. It is heaved into the world without much guidance, with no education, and with a complete absence of love or care. Perhaps, if we are charitably inclined, we can forgive Dr. Frankenstein for the overwhelming apprehension that leads to him disown his invention. Alas, though, Dr. Frankenstein never summons the courage to take responsibility for the creature in any caring manner.

What follows is an application of these 'Frankenstein themes' to the urbanization. I do this in the belief that Shelley's *Frankenstein* -- though two hundred years old -- may well provide a pathway to predict the character of our cities as they change into the near future. Cities have been labeled the 'greatest invention', the 'height of human technology', the 'epitome of modern civilization' (for example, see Glaeser, 2011). If this is so, then the lessons of *Frankenstein* may grant us an insight into the oncoming social and environmental ramifications of this celebrated human artifact.

To accomplish this, I might have selected a series of cities noted for their global importance to serve as case studies. Or a series of cities noted for their influence in the invention and adoption of new technologies. However, a series of cities have been selected from those that appear in Mary Shelley's *Frankenstein*. This is fitting, in a way, since *Frankenstein* is not only a science fiction horror but is also a travel story with a keen geographical sense. Like other writers in the English romantic tradition, Shelley provides eloquent descriptions of real places through which she had toured or within which she had lived. All these environs are now suffering the ravages of various grievous environmental woes and the four themes of Mary Shelley's *Frankenstein* story may be a potentially instructive way to speculate upon how these ravages may grow even worse in the future.

Franken-Naples

Victor Frankenstein was born in Naples in the late 18th century, the son of a distinguished Swiss family³. His parents were supposedly residing in Naples as part of an extended tour around the Italian peninsula. This fictional history is consonant with the true-life travels of Mary Shelley and her husband, the poet Percy Bysshe Shelley, who together travelled extensively around Italy that included a stay in Naples.

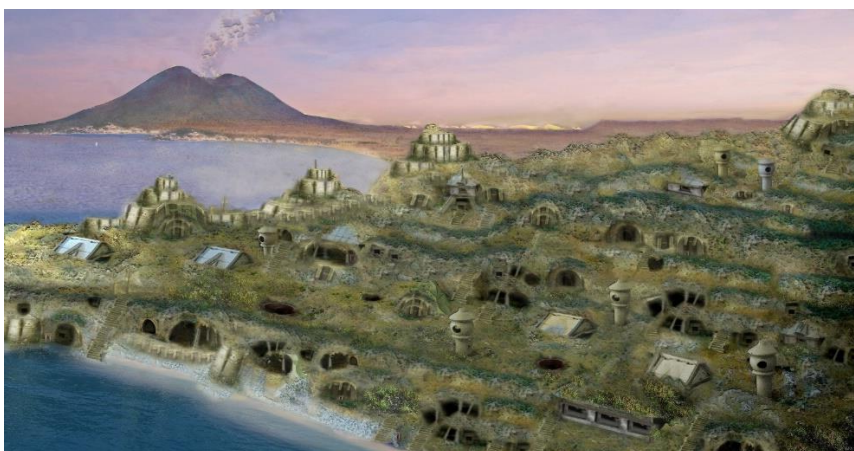
Shelley's time in Naples coincided with the emergence of the Camorra, a once secret society turned into an openly-visible organization devoted to gambling and 'protection' in the city. Since then, the Camorra has become the region's predominant mafia group.

Today, the Camorra are generally acknowledged to be the culprits of the environmental problems of Naples. It is estimated that over ten million tons of toxic and/or radioactive waste are illegally disposed of each year in Italy by the mafia -- all with suspiciously little response from the authorities. In some places where the Camorra operate, the garbage is piled high and set alight to create a horrific inferno⁴. During the burning years of 2007 and 2008, the entire region north of Naples was headlined in Italian papers as 'Terra dei fuochi' or 'Land of Fires' with toxic fumes swirling over Naples' outlying suburbs.

Looking further back into history, a long time before these fiery incidents, and throughout all of Naples' many rises and falls, the rumbling Mount Vesuvius has lain in the background. The volcano is most famous for being the destroyer of Pompeii but before and since, it has devastated numerous towns nearby. Over the millennia, Vesuvius' explosive rocky fires and gas flows have often been accompanied by massive dark clouds that expand over thousands of miles of the Mediterranean, sometimes blocking out sunlight for weeks. Luckily for the Shelleys, the mountain erupted with mere gentle displays during their stay in the city, but Vesuvius then and now is one of the most dangerous volcanoes in the world both because of its volatility and because of its proximity to such a large city⁵. Naples is now home to four million people.

So, let's get to the scenario presented here for a Naples of the near future: Franken-Naples (see figure one). Here, an unfortunate disaster has hit the city in recent years. Columns of thick deadly smoke have inundated the streets for days, then retreated, then come again, before slowly dissipating and arising episodically once more. As well as this, enormous inflamed clouds have exploded around Vesuvius sending incandescent balls across the cityscape. The disruption is so severe that Naples' citizens must choose from one of three terrible options; 1) to ignore the fires and the smoke -- and carry on as usual -- and hope not to be hit by a hot gas cloud, 2) to relocate to somewhere else, or 3) to start living underground. In Franken-Naples, these options are pursued in roughly equal proportions by the four million citizens.

Fig 1: Franken-Naples by the author.

As far as the third option goes, it should be noted that more than half of inner Naples is built upon a huge subterranean cave system. This underground labyrinth comprises acres of caverns, chambers, tunnels, passage-ways, vaults, safe-houses, crypts, catacombs, reservoirs, cisterns, waterways, sewers, subways and bomb-shelters. Some of them are natural, while most of them artificial. Naples' subsurface rock – a soft sufo made of volcanic ash -- has made the city suitable for the construction of this subterranean city, slowly hewn, dug-out, and mined over the city's multi-millennium history.

It is within these subterranean caverns and passage-ways, amongst the decayed or forgotten remains of old Naples, that many citizens of Franken-Naples will escape to avoid the fuming toxic horror of the surface. Over the course of a few years, here in the underground, they develop a new troglodyte safety zone. Initially meant to be temporary, it ends up becoming a permanent home for many since it is the only place for their skin, eyes, and lungs to survive the unpredictable noxious clouds drifting over them.

However, the crisis of Franken-Naples is not volcanic. Vesuvius rumbles gently off into the distance as it has done for millennia sending the occasional smoky plume high into the air but the disaster wrought upon Franken-Naples is anthropogenic. As the Camorra keep abandoning dangerous waste all around Naples' countryside, and as the authorities also abandon their own civic and professional responsibilities, eventually some flammable component of the dump mixes with various toxic and radioactive components, and an ensuing inferno sweeps uncontrolled over the city in repeated terrifying onslaughts. In response, Naples' citizens are continually driven to panic -- running or crawling like the nearby ancients of Pompeii -- into their tunnels and crypts too terrified to re-emerge.

Franken-Ingolstadt

The monster in *Frankenstein* is ripped, stretched, and stitched into being by Dr. Viktor Frankenstein at a university in the Bavarian city of Ingolstadt after he spent years experimenting with dead bodies and with various chemicals and energies. We are led to believe by Mary Shelley that Dr. Frankenstein is so aggrieved by the idea of death rampaging with cruel consistency over humanity -- and that he is so obsessed with staking out a name for himself in the world of science -- that he countenances no shame for his criminal and sacrilegious dealings with human corpses.

Dismissing any qualms, Dr. Frankenstein seeks to create a scientific marvel. But he gets it very wrong. At the very moment when the monster flickers into the life, Frankenstein suddenly realizes the monstrous nature of his experiments and the monstrous nature of his newly-made creature. He flees from his creation, from his laboratory, and seemingly from science and technology, altogether. He then suffers a nervous breakdown and is nursed back to health over many months by his best friend, Henry, in an Ingolstadt apartment.

Nowadays, Ingolstadt is a city of nearly 200,000 people on the banks of the Danube in southern Germany. Funnily enough, it has evolved into a city with technology at its base, filled with a multitude of technical institutions. The largest single industry in Ingolstadt is the Audi car company, which has its slogan 'Advance Through Technology' glossily emblazoned on its Headquarters for all the city to see. Audi prides itself, much like Dr. Frankenstein did, on pushing the boundaries of technology. Audi was the first carmaker to use aluminum chassis and it also pushed forward the development of water-cooled engines.

Audi's most notable technological achievement in recent years, though, has been the invention of 'cheat software' to run riot around the emissions laws in Europe and North America⁶. In 2015, when the emissions scandal came out into the public, Audi admitted that over two million of its cars had been sold with cheat software installed. Audi's cars then went on to spew nitrogen oxide into the air well beyond healthy limits.⁷

Though Audi promised to quickly find a technical solution and to upgrade their cars, their Head of Research was fired for his part in the scandal. A modern-day Dr. Frankenstein, Audi's technical guile trumped its ethical reflection. (Maybe, however, this comparison is unfair since Dr. Frankenstein's monstrous invention killed but three or four people whilst the illegal software of Audi, and their parent company Volkswagen, has been estimated to have killed hundreds or thousands⁹).

According to an oft-told story in Ingolstadt's industrial history (see, for example, see Audi ,2013) the name Audi is held to be a translation into Latin of the surname of the founding engineer of the company, August Horch. When he was hosting a dinner party for investors in 1910 to celebrate the launch of a new car company, he and his guests were digging around for a suitable name. They could not use his own surname 'Horch' as it was already trademarked to a previous car company which he had just resigned from. From the backdrop of the party, August Horch's young son, who was doing his Latin homework, spoke up to suggest 'Audi' since it is a rough Latin form of Horch, both of which mean 'to listen' or 'to hear' in their respective languages.

Surrounding the city of Ingolstadt is a lovely riverside forest. After Dr. Frankenstein fled from his laboratory, his abandoned monster eventually got to its feet and made an ungainly tour of the city's streets. The folk of Ingolstadt who came across it would either yelp or yell or thrash it or throw rocks. The sturdy creature could come to little harm from sticks and stones but nevertheless it could not endure the constant social rejections of the townspeople. Therefore, the creature dismissed the city for the riverside forest.

Here, with only a few small village communities, the river, plus an expansive woodland, the monster makes a home -- hiding out in a tiny run-down storehouse next to a small cottage. The cottage's tenants are not Bavarians but a French family. They themselves are alienated from their own society, living in Bavaria as exiles from the tumultuous French Revolution.

During these months, the monster carefully and clandestinely studied the French family for whom it grew an affection. Through keen observation, and with no face-to-face interaction, the monster manages to learn the French language. By the year's end, the monster becomes so good a reader of French that it eagerly scrutinizes the array of books left in the cottage when the family were out working.

We learn, also, that the creature has grown adept at transforming its feelings and emotions into eloquent passages. For example, the following involution upon springtime in the forest is given:

The pleasant showers and genial warmth of spring greatly altered the aspect of the Earth. Men, who before this change seemed to have been hid in caves, dispersed themselves, and were employed in various arts of cultivation. The birds sang in more cheerful notes, and the leaves began to bud forth on trees. Happy, happy Earth! Fit habitation for gods, which, so short a time before, was bleak, damp, and unwholesome. My spirits were elevated by the enchanting appearance of Nature; the past was blotted from my memory, the present was tranquil, and the future gilded by bright rays of hope and anticipations of joy. (Shelley, 1818: Chapt. 12).

What we see here in the river forest nearby Ingolstadt is that the monster made by Dr. Frankenstein is not entirely monstrous. The monster can appreciate the arts, admire Nature, and is capable of affection and good will to fellow villagers.

The monster also acts to collect firewood and harvest crops in the dead of night for the cottage family, laying the wood and the harvest neatly outside their cottage. The family awakes each morning knowing not who helps them. Maybe a 'forest angel' they conjecture.

As a 'forest angel', the monster is briefly lifted above humanity and in celebration of this moment, we arrive at the following scenario: Franken-Ingolstadt. Here (see figure two), inspired by the creatures of the forest, the engineers of the city take responsibility for the pollution of their machines as they design and construct a bat-faced highway noise barrier.

Fig 2: *Franken-Ingolstadt* by the author.

In some places, German roads authorities have sometimes erected thin concrete barriers to limit automobile noise and they have also studied the efficacy of vegetation to cut down the sound levels. The scenario presented here goes a few steps further. The bat-face noise barrier draws inspiration from those monstrous-looking bat species whose ornate facial organs, adorned with multi-lobed ears and fluffy whiskers, have been fashioned by evolution to disseminate and collect sound waves via bio-sonar. In *Franken-Ingolstadt*, the bat-faces are scaled-up in size, sculpted into 3D relief, and then mounted on the inside of an earthen barrier. From the outside, amongst the surrounding forest and villages, the auto traffic is hardly audible. But on the inside the obnoxious rumbling traffic noise is reflected straight back upon the automobiles that produce the noise.

For those drivers who may regard the bat-faces as monstrous, they also serve as a symbolic visual reflection of the grotesque noise their cars throw out onto the environment. If Audi means ‘to listen’, then let those who drive these polluting machines hear every decibel of their thundering cacophony.

Franken-Geneva

When he recovers from his many months of anxiety, Viktor Frankenstein heads back to his family in Geneva. His return to the city is not enjoyable, though, since immediately after arriving he learns that his kid-brother, William, has just been murdered. Frankenstein instantly suspects his monster is involved but he ignores any notion of exposing it as the perpetrator since to do so would expose his own creepy experiments and sacrilegious labors.

As this sad affair settled over his family, Dr. Frankenstein calmed and consoled himself by returning to his local haunts in nature. During the long quiet Swiss nights, when his guilt would flair-up, Frankenstein would set sail all alone in a small yacht out into Lake Geneva. During the daylight hours, he rid his horse to the foothills of the Alps, before dismounting to walk into the snowy highland environs. The beauty of the mountains and of

the lake were never enough for him to find resolution but they did appear to numb the pain of regret and loss.

Mary Shelley had scribed the first draft of *Frankenstein* in the summer of 1816 in a villa on the shore of Lake Geneva⁸. Therefore, we can easily imagine how these words reflect her own romance with the landscape. Shelley was in fine literary company in Geneva, sharing the villa all summer long with her husband Percy, with the celebrated British poet Lord Byron, and with the writer of the world's first modern vampire novel, John Polidori.

With Shelley's horror story acting as a guide, let's visit Franken-Geneva, a scenario for near-future Geneva (see figure three). Here, a monstrous specter is moving over the city and upon the alpine environs nearby. The forest pines of the highlands are being eaten away by a plague of beetles and by newly-arrived fungal diseases. The beetles and the fungi find the warming winters of Geneva much to their liking for it makes it much easier for them to acquire food and to reproduce quickly and abundantly. As the pines get eaten away, the forest begins to decay. The disappearing forest means that the alpine soil is also destabilized, prompting an outbreak of landslides and mudslides and avalanches. The Alps, themselves, begin to fall apart.

Fig 3: *Franken-Geneva* by the author.

In Mary Shelley's *Frankenstein*, and in some of its theatrical adaptations, the pivotal first 'face-to-face' conversation between Dr. Frankenstein and his monster takes place atop a giant glacier in the mountains near Geneva. Here, in a landscape of age-old ice and precipitous crevices, the monster suddenly and abruptly interrupts Frankenstein during his gentle sojourn.

The monster then assails his creator with questions: 'Why did you create me?', 'Am I human?', 'Do I have soul?', 'Whose brain do I have?', 'Whose body?' and, heart-wrenchingly, 'Why did you abandon me?'¹⁴ Dr. Frankenstein stumbles through his words and does not come up with of any satisfying answers—a telling judgment of his lack of imagination and empathy.

Mary Shelley was very familiar with the actual landscape of this glacial scene, writing lyrically about it not only in the *Frankenstein* novel but also in her travel books (Shelley, 1814-1844).

Here's how she wrote of it from Dr. Frankenstein's perspective:

I remembered the effect that the view of the tremendous and ever-moving glacier had produced upon my mind when I first saw it. It had then filled me with a sublime ecstasy that gave wings to the soul and allowed it to soar from the obscure world to light and joy. The sight of the awful and majestic in Nature had indeed always the effect of solemnizing my mind and causing me to forget the passing cares of life. (Shelley, 1818: Chapt. 11).

Alas, in the coming decades of global warming, and as depicted here in Franken-Geneva, these glaciers are set to degenerate and erode year by year, until their icy scenes are no more. Anthropogenic climate change is violating nature in a scaled-up Dr. Frankenstein-like manner: destroying the entire environment of the Alps and rendering it but an alien and monstrous version of itself.

As the glaciers of the Alps die, the health of Lake Geneva will also decline since the normal flow of meltwater into the lake will be disrupted, as reported in OCCR *et al* (2014). Soon, in a few short years, the meltwater runoff into Lake Geneva will increase during the peak period of glacial retreat before a sharp decline comes about in a decade or two. This pattern -- whereby there's too much meltwater run-off and then none -- has been observed in the Andes and in the Himalayas, so it will probably be repeated sometime soon in the Swiss Alps.

Global warming will also have a more direct impact on Lake Geneva. In the early 19th century, when Mary Shelley was journeying around Europe, Geneva had 45 summer days per year. Now it has 65 summer days per year and they are expected to become even more common in the next few decades. In a few dozen years from now, Lake Geneva's water temperature is likely to rise by three degrees centigrade. This warming, accompanied by the increase in pollution from Geneva, means that a deathly series of algal blooms and toxic contaminations is likely to further disrupt the lake's ecology.

One day, in the coming decades, the ecology of Lake Geneva is increasingly prone to collapse altogether⁹. Important insect species and freshwater crustaceans will disappear, the indigenous fish may become extinct, and the native lake flora could be extinguished as well, all in rapid succession. Where Dr. Frankenstein (and Mary Shelley, too) once could sail gently upon Lake Geneva for rejuvenation and tranquility, the lake of Franken-Geneva is not only dead but also toxic and dangerous.

Franken-Darmstadt

After the monster leaps out at him in the Alps, Dr. Frankenstein is escorted by the creature into an isolated mountain hut. Here, the Doctor is forced to listen to lengthy tales about the creature's loneliness and abandonment and about how the creature's despair is liable to spill-over into rage in 'despicable' and 'uncontrollable' ways.

To placate his creature, Dr. Frankenstein agrees to engineer more dead bodies into a 'she-monster' which would then serve as the monster's single companion on Earth. The monster in turn makes a promise to journey far away from 'civilized society' and to live alone with the she-monster in some remote wilderness.

To concentrate on this new project, Dr. Frankenstein decides to migrate far away from Geneva, choosing an isolated island north of the British mainland, where he might set to work unobserved and undisturbed. The monster, for its part, warns the doctor that it will be following Dr. Frankenstein discreetly to make sure the scientist meets his end of the bargain.

And so, Dr. Frankenstein begins a long expedition, heading up the river Rhine from Switzerland through Germany, a route which echoes the journeys that Mary Shelley took herself when she travelled through Europe with her husband, Percy.

When the Shelleys cruised through Darmstadt, they could spy a medieval castle named 'Frankenstein' upon the hill above the city. Literary historians postulate that this is where Mary brought the name 'Frankenstein' from. Whether or not this is so, Gothic haunts like that of the Frankenstein castle have appeared many a-time in movie versions of the Frankenstein monster story.

Nowadays, Darmstadt prides itself as a 'City of Science' (Emmrich, 2007) notable especially for its large chemical industry. This association with -- and glamorization of -- the industry of science is bound to shine on brightly into the near-future, as seen in figure four, when Franken-Darmstadt is brought into being over the next few decades.

The city governors of Franken-Darmstadt boast that 'we are not a city like others' but instead 'we are an industrialized ecosystem'. In Franken-Darmstadt, all the industrial elements of the city are integrated into an intricate system so that the waste that comes from one factory is used as a resource for another. In fact, Franken-Darmstadt has done this so well that there are very few wasted materials. Each factory by-product -- be it solid, liquid, or gas -- is recycled by other factories repeatedly with minimal energy and zero emissions.

However, there's nothing natural about Franken-Darmstadt. Every person in the city is alienated from social life and from the natural world as though they are but a cog within a vast machine landscape. Here, the ecosystem is almost totally artificial: water, oxygen, carbon, silicon, methane and ethane are all cycled and recycled with high efficiency and with little garbage. Yet there is nothing much alive, save for a few human technicians and neglected ornamental shrubs.

Fig 4: Franken-Darmstadt by the authors.

For industrialists, the idea of a ‘city as an industrial ecosystem’ is attractive (as explained in Marshall, 2002), since it pretends that our global industrial civilization can be converted into an eco-friendly state if we just find technical solutions to the problem of recycling materials and energy.

Apart from turning cities into machines, this model of city development ignores the fact that some products cannot be made without giving rise to waste materials that are so noxious and destructive that they can never be used by another industrial process. Many chemical products, which are a mainstay of the Franken-Darmstadt economy, belong to this category and there are many huge lifeless structures all over the city dedicated to their transport and containment.

Franken-London

In Mary Shelley’s novel, Dr. Frankenstein is in no hurry to embark upon his new ‘she-monster’ project as promised, so after crossing the English Channel he stops off in London to spend some time to take in the sights of the English Capital. If Dr. Frankenstein were to tour London of the near-future, the picture in figure five would depict what he might see. London has gone ‘Steampunk’; celebrating the industrial aesthetics of 19th Century Britain.

Fig.5. *Franken-London* by *Unholy Vault Designs* (reproduced with permission)

Steampunk is a science fiction style that fetishizes the Steam Age, mixing it with various 19th century motifs, as it revives and reenacts the technology of steam in both folk craft and at raucous conventions. As an openly anachronist genre, Steampunk fans imagine a universe in which the steam engine is still nowadays the major form of energy and transport¹⁰.

Since Steampunk primarily relies on an Earth-destroying fuel, that is coal, it seems rather anti-environmental. However, Steampunk fans often point out that they are trying to demystify and democratize technology by asserting control of a type of machine that can be materially-handled and manipulated by any suitably enthusiastic individual. Steampunk devotees see themselves as romantically reacting against the unseen algorithms churning away silently in globally connected computers controlled by multinational corporations and surveilled by national security agencies. In a pushback against 21st century technology, Steampunk valorizes the physical, the tangible, the visible, and the audible machines of the olden days. And, of course, Steampunk fans like their machines billowing with steam.

The Age of Steam is usually associated with the Victorian era, but it had its formative period a little earlier¹¹, about the same time Mary Shelley began writing. In the 1810s, William Trevithick built the first steam locomotive for both road and rail. The first steam ship, the SS Savannah crossed the Atlantic and arrived in Liverpool from the USA in 1814. Soon after, a plethora of factories around the world adopted steam machines in their production processes, including steam-driven printing. By this method, a five-fold increase in production helped make the novel a widely-available and wildly-popular genre. (So, while it might be regarded as a romantic backlash against industrialism, *Frankenstein* may owe some of its success to industrial-scale publishing.)

Looking back, the social repercussions of the burgeoning industrialism of the 19th century are nowhere near as glamorous and democratic as Steampunk fans might like to imagine. The Industrial Revolution is remarkable for producing smoky slum-filled cities across the British landscape, and for British imperial war machines rampaging across the

globe, and for new and unfair social stratifications based upon widening cleavages between capital and labor.¹²

Despite these enormous social divisions, British conservatives these days usually look back fondly on the 19th century as a period of great national power and prestige as well being a time of great industrial innovation. In Franken-London these nostalgic sentiments boil over and mesh with the aesthetics of Steampunk so that London's conservative authorities turn the city into a giant lavish Steampunk theme park.

Because Britain's coalmines are all closed-down, this Franken-London of the near future overflows with *faux* steam engines that puff around upon imported petroleum. These 'monuments to the machine' roll all throughout London, ferrying tourists and commuters back and forth, and feeding a nationalist nostalgia for a once 'Great Britain'. (To add to the public spectacle, the steam machines might also be charged with the role to mow down environmental protesters and the trees they are hugging).

Franken-Oxford

Oxford is a famous university town north of London along the river Thames. In 1811, Percy Bysshe Shelley got kicked out of the university for distributing atheist pamphlets around campus. His expulsion from Oxford meant he had to pursue his studies privately and he ended being an intellectual apprentice to the famous political theorist William Godwin. This is how Percy came to meet Mary, since William Godwin was Mary's father.

When Mary wrote about Dr. Frankenstein visiting Oxford, it is in admiring and expressive tones for the 'ancient and picturesque' college buildings and their 'lovely riverine environs'. Two hundred odd years later, neither Shelley nor Dr. Frankenstein might be so romantic about the city for now it is daily swamped with traffic jams and overcrowded with tourist hordes.

South of Oxford, about 20km into the Oxfordshire countryside, there is the massive Harwell Science Park. Little known to the residents of Oxford, there is within this park a gigantic store of leftover radioactive waste -- a legacy of Britain's first atomic bomb and nuclear energy projects of the 1950s (Hance, 2006).

One of the facilities of the park is the 'ISIS' particle accelerator, an older smaller version of the famous Large Hadron Collider in Switzerland. The Large Hadron Collider attracted concern when it was turned on since it was feared it would soon create an artificial black hole into which the whole world might be sucked. In Britain, many are also anxious about the particle accelerator near Oxford – but this is because it sucks up so much research money.

Fig 6. Franken-Oxford by Petrafler (reproduced with permission).

In the near-future, the Science Park feels obliged to save money as austerity continues to be enforced on the national budget by various governments. The Science Park attempts to save money not by sacking scientists but by getting rid of the fire station at the park. The result is rather predictable: eventually a small fire breaks out which escalates quickly and, within a few hours, just about all the park's buildings are in flames, including the nuclear waste storehouse. The waste is incinerated, and radioactive smoke and ash blow in the wind to envelop the city of Oxford.

As shown in figure six, Franken-Oxford is the result, a city so doused with fiendish radiation that its 200,000 residents have had to be evacuated. For the people of Oxford, the world might as well have fallen into a black hole.

Franken-Keswick

After Percy Bysshe Shelley had been banished from Oxford University, he embarked upon a literary pilgrimage around Britain. One place he landed upon was Keswick, Cumbria, a small town in the Lake District. The Lake District is often associated with famous romantic poets, such as William Wordsworth and Samuel Coleridge, who are known for their rapturous lines celebrating the lakes and landscape of Cumbria – all so far removed from the industrialism overtaking much of the rest of England¹³.

In Keswick, Percy started a friendship with Robert Southey, another poet ejected from university for radical views. It was Southey who pushed Shelley to become a student of William Godwin, Mary Shelley's father, in order that Percy might continue an education beyond the circles of academia.

Fig. 7. Franken-Keswick by the author.

In the Shelley's time, Keswick might be called idyllic. And nowadays, too, it is a pleasant little town. However, there is a miscreation looming and it has the same character as Franken-Oxford for it is 'nuclear' in nature.

Just a dozen or so miles west of Keswick is Europe's largest nuclear plant, Sellafield. Every now and again, headlines bleat aloud that a bunch of cancer clusters are forming in the towns around the plant. Sellafield is no stranger to accidents of all shapes and sizes¹⁴, whereby indeterminate amounts of radioactive leakage have spilled out from broken pipes and cracked tanks.

The Sellafield operators admit to some problems but declare it impossible to close-down the plant since the plutonium and uranium stored there must be taken care of night and day and cannot be disposed of elsewhere. Since Sellafield is a major employer in Cumbria, many families rely upon it for their income. This means that nuclear workers in the plant proffer all manner of science and statistics to suggest it is 'safe enough'.

The cancer clusters adversely affect children most of all and the upshot is a series of family psycho-dramas not unlike that of Dr. Frankenstein and his 'son', the monster. The parents of the children of Cumbria, most especially the mothers, have had to constantly weigh up the benefits and risks of living near in Sellafield's scary shadow. By the time of Franken-Keswick, a Keswick of a few decades hence (see figure seven), many mothers conclude that Cumbria and the Lake District, as peaceful and serene as they may seem, simply are not safe for their children. The fathers, though, are loath to give up their high-paying nuclear jobs and stubbornly refuse to leave. They are also confident that their engineering skills can mend the broken pipes and leaky tanks.

However, even if the mothers find it within them to trust the fathers of their children, they do not trust the nuclear companies at all. Nor do they believe the government will fund the plant well enough to ensure full safety. In this way, families are broken apart and children move away to live in less risky places. Franken-Keswick is thus a town without the noise and smiley faces of youngsters. Only stubborn older folks, and the technicians of Sellafield, dare to stick around.

Franken-Stromness

Eventually, after losing himself in an interesting series of sidetracks in the British landscape, Dr. Frankenstein finds a place to start work on the new ‘she-monster’. He sets up base in the Orkney Islands north of the mainland of Scotland where he can work unobserved and undisturbed. Many months pass by. Frankenstein digs up dead bodies. He then labors away in a make-shift lab in a forgotten cottage on the outskirts of a rundown village.

However, when Dr. Frankenstein reaches the final stages of the process, just moments before he gives his new patched-together she-creature the spark of life, his first-made monster forces a dramatic entrance into the laboratory—so keen was it to inspect proceedings.

At this moment, though, Viktor is overtaken by one of his moody outbursts. And as he spies the monster waiting with anticipation in the doorway – lit from behind by lightning bursts – Dr. Frankenstein contemplates how terrible a future he could be unleashing upon humanity. Could a male and female monster go on together to produce lots of little baby monsters that would then terrorize the world? As fear coursed through him, Dr. Frankenstein took a cleaver and hacked the body of the she-creature to bits. The monster wailed in agony in the doorway shrieking a vow to seek revenge in the cruelest way possible.

Within a few days, the monster murders Viktor’s friend, Henry, whilst framing Frankenstein for the crime. Viktor spends months in a dark dirty jail cell in the northern Isles of Britain in a state of near madness before being released for lack of evidence to travel back to Geneva.

With this geographical link between *Frankenstein* and the Orkneys in mind, we move towards Franken-Stromness, a port town in the Orkneys, as it will appear some twenty or so years from now (see figure eight). Today, Stromness has a charming rustic character with buildings made of local stone and streetways adorned with authentic 19th century maritime artifacts. The 2,500 Orcadians who inhabit the town earn a living either through tourism, through fishing, through sheep farming, or through various wind energy and wave energy projects.

Despite being perched on the exposed shores of the Atlantic and with an abundance of fresh oceanic wind, the climate of Stromness is quite mild. It never gets much above 20 degrees centigrade in the summer or much below 5 degrees centigrade in the winter. Visitors to the Orkneys are sometimes frustrated by the changeable daily weather but, according to Dawson (2013), the climate tends to stay within a mild and predictable long-term pattern.

All this is about to change: Franken-Stromness is a stormy place. Under the influence of global warming, as the Atlantic airs and seas simmer up, the atmospheric and oceanic energy grows and grows. This excess energy may only dissipate via ever-increasing storms which originate as tropical cyclones in the mid-Atlantic but travel northwards upon the gulf stream all the way to the British Isles with increasing regularity. Before long, Stromness has entered a perma-storm climate whence the site of blue sky is confined to folklore, and winds and rains pummel the town incessantly. These storms are much wetter and rainier than those of the past since the hotter Atlantic air absorbs and releases much more moisture¹⁵. An umbrella, or any kind of rain canopy, is useless in this weather – they’ll just be torn apart by the winds.

Fig. 8: *Franken-Stromness* by the author.

As storm after storm hits the Orkneys, its coastal seas become too violent to run fishing boats. The islands also become too tempestuous for tourist ferries. Even the wind turbines and wave-power machines are ripped from their bases and tossed around like broken ornaments. Probably, as well, transport to and from the island will be made nigh-on impossible, as the sea plays havoc with docks, whilst aircraft also dare not take off or land on the island. Where, nowadays, Stromness stands as a vibrant center of activity on the Orkneys, soon it will be alienated from the rest of Scotland and the rest of world. Then, its lonely residents must eke out a dark and stormy existence all alone and abandoned.

Humans are not the only ones to suffer. The sheep find it challenging to survive the weather-battered landscape as well. Soon, the once fertile soil will be eroded away by rainstorms and the nourishing fields of native grass become rarer and rarer until they are scoured from the Islands entirely. The once great seabird colonies of the Orkneys are also decimated as the ecological regime of the sea is altered, as forewarned by Thompson and Ollasen (2001). The seabirds may well starve to death since the sand eels they feed upon are themselves starved of disappearing plankton—all killed off by altered ocean temperatures and messed-up currents.

Franken-Paris

After jail-time on the British Isles, Dr. Frankenstein is intent to get back home to Geneva. To do so, he travels through Paris. In Frankenstein's time, as Shelley writes, Paris is a tumultuous place, recovering from the French Revolution and with an uncertain political future¹⁶. The same might be said about Paris in the present era of terrorism, labor unrest, mass migration, and global climate change.

But, as in the past, and so today, Paris seeks to rise above tumult whilst it is still enveloped within it. In the not-too-distant-future, after decades of research and development, the French space agency have built a space base in orbit and then un-reel an elevator cable

from it which comes all the way down to the surface of the Earth. The cable is 80 miles in length, made of nano-carbon, and descends from space to connect to France's national space center in Paris.

Before long, the first elevator car starts running up and down the cable, ferrying both passengers and cargo to and from orbit. The project is reported the world over as being 'an engineering marvel', as grand and iconic as the Eiffel Tower.

Fig. 9: Franken-Paris by SDecoret (reproduced with permission).

Alas though, something goes dramatically wrong (see figure nine). Either because of a design fault or due to some accident, the entire space elevator starts to vibrate and shudder, before falling spectacularly down in a horrific array all over the city. The engineers have over-reached once more and a monstrous future Franken-Paris opens its eyes.

Franken-Como

Eventually Dr. Frankenstein manages to get back to Geneva. He strives to wipe the whole monster affair out of his mind by withdrawing to the protection of his family. He also organizes to wed his childhood sweetheart and heads off on a honeymoon near Lake Como in the Italian Alps.

However, on his honeymoon, he is alerted by locals that a grotesque beast has been seen lurking around the neighborhood. Frankenstein goes out to challenge the monster, but he cannot locate it. When he returns to the honeymoon suite, his new wife lies strangled to death in their wedding bed.

Como nowadays is a city of 90,000 people located on the scenic shores of the lake of the same name. It's a very old city. Around the 1st Century BC it became a dominion of Rome. At the time, the town center was situated on hills nearby but it was moved to its current location by order of Julius Caesar who had the swamp near the south end of the lake drained before ordering the construction of a walled city in typical Roman grid pattern (Masetti, 2015).

Caesar's city walls are now mere ruins but the town of Como is quite a delight -- nestled in between the lake and the mountains. However, this splendor hides the toxic nature of the lake water. Although a clear azure blue in tone, Lake Como is actually an unhealthy microbe-infested danger zone; the water unsafe for drinking or swimming. This dismal situation is the result of unregulated housing developments, especially those of the rich and wealthy wanting to show off with lavish lakeside houses. These luxury residences pump untreated sewerage straight into the lake.

In the future, when Franken-Como emerges, the lake water grows yet more poisonous. More than a few times, unwary swimmers are afflicted with all manner of diseases as they emerge from the lake covered in rashes, their eyes and mouths stinging and swollen, and their bellies engorged with deadly pathogens.

Fig. 10: Franken-Como by the authors.

Nobody -- neither the authorities nor the residents -- take responsibility to clean up the lake. Yet despite ghastly photos of victims occasionally appearing in mass media, Franken-Como fosters an image of beauty and tranquility by covering-up the vile nature of its water with pretty postcards (see figure ten).

Franken-Arles

After he finds his new wife murdered in their honeymoon suite on the shores of Lake Como, Dr. Frankenstein becomes overwrought by grief and engulfed by anger. He ends up on a protracted quest for restitution, believing that he must exterminate the monster not only for the good of his family but for the entire civilized world. Dr. Frankenstein pursues the creature from Lake Como back to Lake Geneva and then along down the river Rhone from Switzerland into southern France. Shelley, herself, had travelled a number of times along this route on her way from Switzerland to the Mediterranean coast of Italy.

One of the cities that Frankenstein and his monster would have passed through is Arles. Arles is a city of Roman roots built upon a spot of raised dry land at the point where the Rhone forks into two parts as it flows from the Alps to the Mediterranean Sea. In between these two branches is Europe's largest wetlands, the Camargue.

In Shelley's time, the Rhone and the Camargue were pristine natural areas — yet to be sullied by the smokestacks and pollution of industrialized France. Here in the Arles of the near-future, the impacts of industrialization have worked together to create an unhealthy Franken-Arles plopped within an unhealthy Frankenscape. Dead birds and dead fish wash upon the shores of a river contaminated with oil residues, agricultural chemicals, and radioactive rare Earth metals.

Arles is well-known in tourist circles as the city where Vincent van Gogh drew many of his most famous paintings. In a crazy-active few years he churned out more than 300 paintings here. But his creative output was shadowed by a strained psyche. One evening, he mutilated himself by cutting off an ear and presenting it to the girl he loved. It was a prescient warning since his health deteriorated so much that he soon took a pistol to himself.¹⁷

Fig 11: Franken-Arles by the authors.

Alas, Franken-Arles is bound for the same fate as van Gogh (see figure eleven). After eating the fish and drinking the water, great numbers of Franken-Arles' citizens end up either depressed or psychotic as the pollution disrupts their metabolism in unpredictable ways. Some feel the need to enliven themselves by enjoying the natural beauty of the Camargue, but all they see there are the remains of poisoned animals and degenerated swampland.

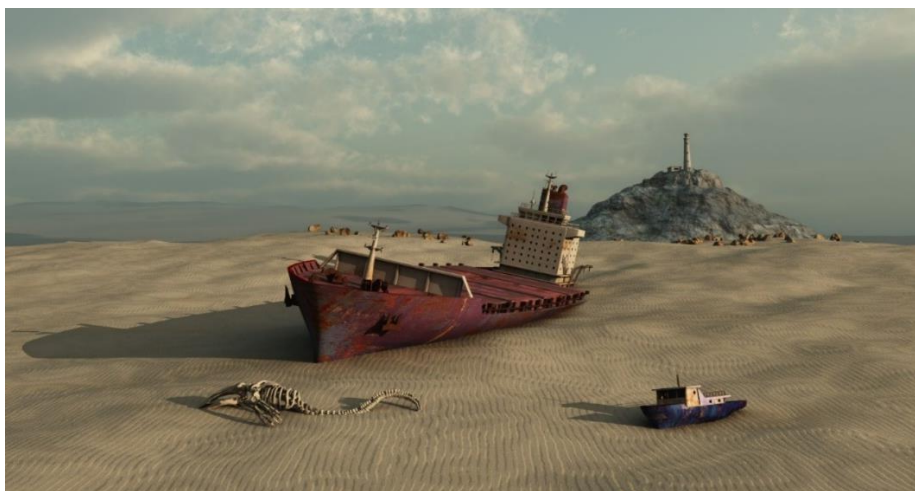

Franken-Aralsk

When Dr. Frankenstein follows the monster and makes it to the Mediterranean coast, he discovers the creature has boarded a ship sailing to a port on the Black Sea. Frankenstein waits for the next available vessel and does the same. In this way the creature and its creator end up somewhere in Russia, venturing northward as winter sets in. Mary Shelley did not describe the exact route, for this part of the story since she was now lost in a geography she had not visited. Perhaps, though, one of the towns that the monster trudged through was Aralsk, on the coast of the inland Aral Sea.

In Shelley's time, the Aral Sea was the fourth largest lake in the world. Since Soviet times, though, it has been dwindling in size year-by-year due to the overdraw of water from the rivers feeding into it. This water has mostly been used to irrigate the huge cotton farms of Russia. The Aral Sea has shrunk so much during the past fifty years that it has become a series of near lifeless, polluted, slithery lakes. In the 1950s and 1960s, Aralsk was a significant port and fishing town. Now it is stranded some twenty miles from the Aral Sea and the dried-up lake is dotted with rusting ships. Meanwhile, the new land that has emerged from the receding lake has been renamed Aralkum, the Aral Desert (Breckle, *et al*, eds, 2011).

So often, a violent dust storm whips up the sands of the Aralkum, blowing them westward across Europe. As if this is not bad enough, the sand is laced with leftover chemicals from decayed pesticides. As the Aral Sea receded, Aralsk's economy was destroyed, and now the remaining residents must carve out a precarious existence however they can from their new desert.

Fig 12: Franken-Aralsk by the Esteban De Armas (reproduced with permission)

Luckily for future Aralsk residents, in Franken-Aralsk, a 'dark tourism' industry has sprung up as people from around the world travel to the town to gaze upon one of the world's greatest eco-tragedies and to view the Aralsk's haunting ship graveyard (see Figure twelve).

Franken-Petersburg

Saint Petersburg is the city where the *Frankenstein* novel begins. From here, a British maritime explorer named Captain Watson is organizing a sojourn north to the port of Arkhangelsk before heading out into the ice-floes of the Arctic Ocean and then onwards to be the first voyager ever to make it to the North Pole. Little does he know that he will run into the monster and Dr. Frankenstein on the ice -- and be the person to recount their story to the world.

For our story, the St. Petersburg of the near future (see figure thirteen) becomes a Frankencity via an outbreak of calamitous sinkholes. A growing phenomenon for all northern Russian cities (as noted in Tennberg, ed, 2012).

The sinkholes come about from the melting of permafrost. As the ice in the soil melts, the earth becomes more easily eroded, especially as the expanded ice-melt swells subterranean waterways (as outlined in Larsen and Lindenberger, 2016). Some of the sinkholes are huge; swallowing not only fields and cars but entire farms and town blocks.

Fig 13: *Franken-Petersburg* by the author.

Another issue associated with the thawing permafrost is the reemergence of anthrax, which the Russians refer to as ‘Arctic Plague’.¹⁸ When frozen subsurface becomes warm and soggy, the carcasses of long-dead reindeers can readily re-emerge to spew anthrax spores onto unsuspecting locals. In recent years, hundreds of reindeer-herders have been hospitalized and many thousands of their reindeer have had to be culled and burned.

This problem is only going to get worse as rising numbers of cemeteries and burial sites, some dating back to the Middle Ages, are unearthed by growing temperatures. The bodies brought to the surface in this way may have microbial spores dwelling within them from previous epidemics from one of the many 19th Century Small Pox outbursts, maybe. Or, if the bodies date from earlier periods, they could hold the spores of medieval plagues. If

Franken-Petersburg manages to survive the sinkholes, it could still be stricken by a new Arctic Plague that sweeps down from nearby northern lands through the city to kill tens of thousands of its residents.

Franken-Arkhangelsk

North of St. Petersburg, close to the Arctic Circle, is the town of Arkhangelsk, and here in the near-future the sinkholes have become so bad that the earth tumbles and falls around the city to leave isolated land bridges and anarchic bodies of water. Russian mining companies exacerbate the problem as they move in to excavate on the unstable land.

Fig. 14: Franken-Arkhangelsk by the authors.

As frightening and precarious as Franken-Archangelsk looks (see figure fourteen), the melting permafrost portends an even more horrific scenario. As the permafrost thaws, great loads of methane are released. Methane is a potent greenhouse gas and because the Russian permafrost is so huge – one of the largest terrestrial ecosystems on the planet – modern humanity might be knocking on the door of a ‘Methane Death Spiral’. If this door is opened, the melted permafrost will release great loads of methane into the atmosphere which then heats up the Arctic even more, leading to even more permafrost melting, and so on and so on.

Within a few decades, with all this extra greenhouse gas pumped into the atmosphere, an abrupt global climate change could soon overwhelm the Earth¹⁹. The upshot might be a five degree global temperature spike which, in turn, may raise sea levels by some five meters. Cities will be decimated. Agriculture will collapse. Many species will become extinct. Would humanity be one of them? Most climate experts opine that this worst-case scenario of ‘abrupt climate change’ will actually be stretched out over the next two hundred years rather than over the next two decades. But, like Dr. Frankenstein, perhaps their imagination and foresight is failing them.

Arkhangelsk in Shelley's time was called the 'Capital of the Arctic'. Countless polar prospectors, traders, hunters, and adventurers set off from here into the frigid Arctic Ocean -- as would Captain Watson, Frankenstein's monster, and soon-after, Frankenstein himself.

For much of the year, Arkhangelsk traditionally becomes a physical part of the Arctic ice sheet and it is hard to see where the city ends and the icy ocean begins. This ice cover forces the port to remain closed for many months every year. However, as a result of climate change, the ever-warming Arctic Ocean laps at the ice so that the port of Arkhangelsk will likely soon stay open all year round for every succeeding year into the future.

In *Frankenstein*, Mary Shelley set the final confrontation between Dr. Frankenstein and his creature upon the ice floes north of Arkhangelsk. Frankenstein walks and skids and skis and slips across the ice, toiling for hundreds of miles. Just as he spots a blurry figure off into the distance, Frankenstein collapses from exhaustion.

The monster then turns around to recover Dr. Frankenstein before the scientist freezes to death, an act that signifies the monster's conflicted feelings for its 'father'. Just then, from his ice-encrusted ship, Captain Watson spots the pair of them. The monster flees as Captain Watson takes Dr. Frankenstein onboard for recuperation.

At this spot, where the British explorers were stuck in ice-covered seas north of Arkhangelsk, it is likely that the ice will soon forever melt away. It is also possible that, in the decades to come, the Arctic ice all the way to the North Pole and all around the Arctic Ocean will have disappeared. Whatever the case, after communicating his tale about the monster to Captain Watson, Dr. Frankenstein succumbs to exposure and dies. Yet the Captain is so moved by Frankenstein's story that he gazes northwards to the pole for a few fleeting moments before ordering the ship to turn around, heading away from the North Pole, and back to the Arkhangelsk.

For two hundred years, Shelley's *Frankenstein* has been warning us of the wasteful arrogance of many techno-scientific adventures — and for two hundred years, few have listened. Will we, like Dr. Frankenstein, only realize the impact of our technologies after it is too late? Or will we turn the ship around?

Conclusion: 'The Grand Chamber of Dr. Frankensteins'

Mary Shelley's *Frankenstein* novel follows the lives of individual characters but what happens if we scale-up the story to the size of a modern city? Well, Frankenstein's monster becomes the monstrous 'Cities of Frankenstein' we have talked about above, from Franken-Naples to Franken-Arkhangelsk, as well as all the other Frankencities that are looming around the globe.

And Dr. Frankenstein scaled-up and writ large? He would represent the entire institution of modern science and technology; a huge techno-industrial complex we may call 'The Grand Chamber of Dr. Frankensteins'.

The Grand Chamber of Dr. Frankensteins is -- from the outside -- a mysterious shadowy organization but looking at it from within, the links between members are strong and the discussions and deals undertaken are a matter of huge importance to both humanity and the planet. The Chamber's meetings are dispersed across the globe and are usually held in private, whilst the Chamber's membership is changing and often invisible.

Many industrial leaders will be on the membership list; the Audi management team would be there, as would the managers of all the other large auto-companies and auto-ancillary industries, including the oil and gas tsars, the rubber and steel bosses, the construction firms that build the roads, the pipelines, and the oil rigs, along with all their extravagantly-paid PR teams and lobbyists.

Political leaders would be honorary members of The Grand Chamber of Dr. Frankensteins since they are needed to encourage or discourage certain new technologies as per their ideology or with due regard to those who fund their campaigns. Of course, politicians are also highly motivated to use science and technology in the management of the State – to produce new military weapons, for example, and to surveil and control their own citizens.

University presidents would be part of the Chamber, too, as they court relationships with industry and government so as to hook both funding and scientific prestige.

Actual scientists will be allowed to join the Chamber only if their research program and political stance is helpful to some important industry leader or some important government agent. At the moment, the President of the United States is trying to micro-manage the membership of The Grand Chamber of Dr. Frankensteins as he attempts to evict climate scientists from agencies like NASA and the Department of Energy. Vladimir Putin took on a similar ‘gate-keeping’ role for the Grand Chamber of Dr. Frankensteins long ago when he got rid of environmental science from the Russian Government altogether by merging the Russian Ministry of Resources with the Russian Ministry of Environment -- effectively eliminating the latter.

Other members of the Grand Chamber of Dr. Frankensteins include:

- nuclear bosses. These Dr. Frankensteins promise cheap Green energy but all we get from them is dangerous power plants spewing out expensive electricity plus the raw materials for atomic warfare. On top of that, they then abandon their radioactive waste near some politically powerless community, telling the residents not to be afraid of science and technology²⁰,

- the agro-chemical tycoons; who sell patented GMO seeds all over the globe, claiming they are helping to feed the world when, in reality, all they are doing is sucking farmers into buying their specific pesticides to grow their GMO crops²¹. If the farmers try to replant the next generation of seeds from the previous year’s crops, they are slapped with a lawsuit from the company; a practice forcing farmers out of business and which spreads chemical residues and mutant food into urban diets everywhere,

- tobacco and food research labs; who spend millions of dollars developing the precise recipe of their cigarettes and junk food in order to make them as addictive as possible (especially to poor city kids and urban teens) whilst their bosses chuck money towards front groups campaigning for the sanctity of ‘personal choice’²². Dr. Frankenstein’s monster only killed one child (the scientist’s kid-brother) but these modern Dr. Frankensteins send millions of kids down a path toward death each year,

- IT and AI gurus; the Bill Gates’, Jeff Bezos’s and Mark Zuckerburs of the world. These master fetishists of technology spread job-stealing robots and designer-addictive apps and games around the world’s cities whilst avoiding taxes and colluding with governments to spy upon our every move²³. Oh, also beware when Zuckerberg says he

wants to cure all human diseases²⁴ because that's exactly what Dr. Frankenstein said about death.

-- the 'sci-com' propagandists. In modern cities, TV scientists like Neil deGrasse Tyson and Laurence Krauss romantically extol the glory of science and technology whilst neglecting or hiding its dark side. If anything goes wrong with some scientific or technological project, they get all moody, like Viktor Frankenstein, loath to allow the reputation of science to slip. Instead they just turn around and blame politicians or religion or public ignorance—denying their involvement, as Dr. Frankenstein did.

Perhaps it should be noted that small independently-minded researchers working on non-applied research are liable to be excluded from The Grand Chamber of Dr. Frankensteins since their opinions and values are held to be inimical to both industry and to the security of the state. And maybe Dr. Frankenstein, himself, would also be cast out of the Chamber; not for ethical misconduct but for being remiss in channeling his monstrous creation for the commercial or military benefit of his university or his government.

The Grand Chamber of Dr. Frankensteins has become an institutional monstrosity in the modern world—thousands of times worse than Dr. Viktor Frankenstein ever was²⁵. If Viktor Frankenstein did do wrong, he at least realized his mistake and quit his research project. Nowadays, the Grand Chamber of Dr. Frankensteins continually evades responsibility as it gushes out risky science, industrial waste, and climate-destroying techno-horror.

In the end, Dr. Frankenstein came to his death on the polar ice, as though Shelley wanted us to believe that science, itself, has been consumed by cold stark nature. She hints that the creature died in the Arctic as well, throwing itself into the sea to drown in a desperate attempt to escape loneliness. Yet the final lines of the monster's demise are ambiguous. Maybe it just walked off northwards to live by himself on the ice at the North Pole with only the unprejudiced ice-scape for company.

Despite his best effort, Dr. Frankenstein never succeeded to slay his monster. But 200 years later, after two centuries of so-called 'technological progress' and two centuries of so-called 'social progressiveness', we (the smarter, kinder, people of 21st century) are set to slay the creature by melting away its last final refuge. What monsters have we become?

End Notes

1. See Marshall (2018) and Marshall (2019). The Literary Method of Urban Design is an interdisciplinary step wise method that aims to predict the future social and technological forces impacting upon our cities and to design such cities in line with these predictions. The Literary Method of Urban Design advocates utilizing themes and narratives from important or relevant works of literature in order to expand our investigation of future urban life beyond technical parameters and across isolated spatial settings, and then to expose them to a world of enlarged cultural history, ethical complexity, social critique, and political possibility.

2. As acknowledged by the likes of Bertram (1973), Bann (1997), Turney (1998), Seymour (2002), Montillo and S.T. Hitchcock, (2007), Hay (2011), Johnson (2014), Gordon (2016), Michaud, ed (2013), Denson (2014), Horton (2014), and Kavey (2016).

3. See Shelley (1818). Incidentally, Mary Shelley writes of Viktor Frankenstein as being a medical student. He wasn't 'awarded' his doctorate and given the title 'Dr.' Frankenstein until the film versions of the Frankenstein story came to prominence in the 20th century. However, for our purposes, the title 'Dr.' is useful in conveying the respect Frankenstein was given by his peers in Ingolstadt whilst helping us to distinguish between the creature and the creator.

4. As reported by Liddick (2011), Walters (2013), Mayr (2014) Yardley (2014) and Livesay (2015).

5. As Lancaster (2009) and Astarita (2013) point out. For explorations of Vesuvius' history and geology, see: Scarth (2009) and Guerra (2015).

6. As reported by Barrett (2015) Boston (2015) Tomlinsin (2015), and Tuttle (2015).

7. For instance, see Cox (2017) and Ewing (2017).

8. The summer of 1816 was a dreadfully wintry season both in Switzerland and across the northern hemisphere. It was abnormally overcast, often drizzling profusely with rain and snow, and afflicted with frigid temperatures and violent storms. Over much of Europe, the crops failed and the price of food shot too high for many peasants and laborers to eat. The year 1816 was dubbed the 'Year Without a Summer' and it has since been attributed to a vast eruption of a volcano in Indonesia the year before, which sent billions of tons of dark dust and soot high into the atmosphere. This gloomy ambience is sometimes considered to have played a central role in the genesis of *Frankenstein*. Because the Shelleys were unable to spend a lot of time outside, the story goes, they instead spent many rainy and stormy days and nights indoors. Trapped in their villa, they entertained themselves debating with Byron and Polidori the various matters of the time, ranging over politics, art, and science. During one of these stormy nights, the group of writers retold many German ghost tales to each other but after they exhausted these stories, Byron issued a challenge to see if they could come up with an even more horrific story. For a full picture of 1816 'Frankenstein volcano', see such publications as: Klingamen & Klingamen (2014) and Behringer, E. (2019). Mary Shelley, herself, didn't know of the Indonesian eruption but I'd guess that even if the climatic connections were explained to her, it would've been of passing interest compared to her desire to convey the moral challenge that science and technology was pressing upon the world as the Industrial Revolution rolled on in Britain. And, beyond that, to regard the eruption as of central importance in the genesis of the *Frankenstein* story might seem far-fetched to those living in Central Europe where summer electrical storms are neither rare nor necessary for late night communal telling of ghost tales. For more on the dubiety of the volcanic inspiration of Frankenstein, see Marshall *et al* (2019).

9. As is indicated by the following publications about disturbed lakes in the Alps: Thevenon and Poté (2012) Borre, (2013), Lemmin and Amouroux (2012).

10. For explorations into the sub-culture and philosophy of Steampunk, see the 2010 Special Steampunk Issue of *Neo-Victorian Studies* (Bowser and Croxall, eds, 2010).

11. See, for example: T. Crump (2007) and Osbourne (2013).

12. See, for example: Stearns (2012) and Allen (2017).

13. See, for example, Smith (2010) and de Quincey (2014).

14. See Bolter (1996) and Davies (2012).
15. This and other massive oceanic impacts of climate change are explained in publications such as McIntosh (2008) and Hansen (2010), Cullen (2011), and Sobel (2014).
16. See Horne (2004) and deJean (2015).
17. As retold in: Bailey (2016) and Murphy (2016).
18. See, for instance: Luhn (2016), Guarino (2016) and Nilson (2016).
19. As predicted in the following scientific reports: *CCRC (2002)*, Cox (2005) and Alley (2014).
20. For explications of the monstrous nature of the nuclear industry, see the following works: Marshall (2006), Schrader-Frechette (2012) and Brown (2015).
21. For an explanation of the alienating features of the agrochemical and GMO industry, see Wilcox (2013), Cardillo (2013) and Shiva (2016).
22. For analysis of the unethical features of the food and tobacco industries, see Albriton (2007) and White (1988).
23. As reported by The Washington Post (2014); Ford (2015) and Alter (2017).
24. This is a stated goal of Zuckerberg as explained in Bernstein (2015) and Solon (2016).
25. Reflecting upon the utility of the Literary Method of Urban Design for this study of 'Cities of Frankenstein', a concomitant conclusion is this: to use fiction from the past for the study of urban forms in the future is not an escape into fantasy. Indeed, it is an active and nuanced response to the many technological and industrial fantasies -- both extravagant and excessive -- that are so copiously supplied by those with most power to influence our contemporary urban world.

References

- Albritton, R. (2007). *Let Them Eat Junk: How Capitalism Creates Hunger and Obesity*, Pluto Press: London.
- Allen, R.C. (2017). *The Industrial Revolution*, Oxford University Press: Oxford.
- Alley, R. (2014). *The Two-Mile Time Machine: Ice Cores, Abrupt Climate Change, and Our Future*, Princeton University Press: New Jersey.
- Alter, A. (2017). *Irresistible: The Rise of Addictive Technology and the Business of Keeping Us Hooked*, Penguin.
- Astarita, T. (2013). *The Companion to Early Modern Naples*, Brill
- Audi. (2013). *Four Rings: The Audi Story*, Delius Klasing Verlag: Bavaria.
- Bailey, M. (2016). Uncovering Van Gogh's infamous Days in Arles, *Apollo: The International Art Magazine*, 17th December issue.
- Bann, S. (1997). *Frankenstein: Creation and Monstrosity*, Reaction Books
- Barrett, S.R.H. (2015). Impact of the Volkswagen emissions control defeat device on US public health. *Environmental Research Letters*, 10(11).
- Bernstein, S. (2015). What everyone's missing about Mark Zuckerberg's plan to 'cure' disease, *Advisory Board Daily Briefing*, Dec 8th.
- Behringer, E. (2019). *Tambora and the Year without a Summer: How a Volcano Plunged the World into Crisis*, Polity: Medford.
- Bertram, N. (1973). *Daughter of Earth and Water: A Biography of Mary Wollstonecraft Shelley*, Morrow.
- Bolter, H. (1996). *Inside Sellafield, Quartet Bks.* and H. Davies (2012) *Sellafield Stories*, Constable and Robinson.
- Borre, L. (2013). Alpine Lakes in Austria Reflect Alpine Change, *National Geographic* online, June 30th.
- Boston, W. (2015). Audi Engines Implicated in Volkswagen Emissions Scandal, *The Wall Street Journal*, November 27th.
- Bowser, R. A., & Croxall, B. (2010). Special Issue: Steampunk, Science, & (Neo) Victorian Technologies, *Neo-Victorian Studies*, 3(1).
- Breckle, W. (2011). *Aralkum: A Manmade Desert*, Springer: Dordrecht.
- Brown, K. (2015). *Plutopia: Nuclear Families, Atomic Cities, and the Great Soviet and American Plutonium Disaster*, Oxford University Press.
- Cardillo, J. (2013). *The Dangers of GMOs*, Versatile Health: Melbourne.
- Cullen, D. (2011). *The Weather of the Future*, Harper Perennial; CCRC (2002) *Abrupt Climate Change: Inevitable Surprises. Committee on Abrupt Climate Change, Ocean Studies Board, Polar Research Board, Board on Atmospheric Sciences and Climate, Division on Earth and Life Studies, National Research Council. National Academy Press: Washington, D.C.*

- Cox, D. (2005). *Climate Crash: Abrupt Climate Change and What it Means for Our Future*, Joseph Henry Press.
- Cox, J. (2017). Volkswagen's Diesel Emissions Scandal To Cause More Than A Thousand Premature Deaths, MIT Study Finds, *The Independent*, March 3rd.
- Crump, T. (2007). *A Brief History of the Age of Steam: From the First Engine to the Boats and Railways*, Running Press.
- Davies, H. (2012). *Sellafield Stories*, Constable and Robinson.
- Dawson, A. (2013). *So Foul and Fair a Day: A History of Scotland's Weather and Climate*, Birlinn Ltd.
- deJean, J. (2015). *How Paris Became Paris*, Bloomsbury: London.
- Denson, S. (2014). *Post-naturalism: Frankenstein, Film, and the Anthropotechnical Interface*, Transcript-Verlag: Frankfurt.
- Quincey, T. (2014). *Recollections of the Lakes and the Lake Poets*, Cambridge Library Collection.
- Emmrich, E. (2007). *Darmstadt: City of Science*, Wissenschaftsstadt Darmstadt: Darmstadt.
- Ewing, J. (2017). *Faster, Higher, Farther: How One of the World's Largest Automakers Committed a Massive and Stunning Fraud*, Norton: NY.
- Ford, M. (2015). *The Rise of the Robots: Technology and the Threat of a Jobless Future*, Basic Bks.
- Glaeser, E. (2011). *The Triumph of the City*, Penguin: NY
- Gordon, C. (2016). *Romantic Outlaws: The Extraordinary Lives of Mary Wolstonecraft and Mary Shelley*, Random: NY.
- Guarino, B. (2016). Anthrax sickens 13 in western Siberia, and a thawed-out reindeer corpse may be to blame, *Washington Post*, July 28th issue.
- Guerra, C. (2015). If You Don't Have a Good Laboratory, Find a Good Volcano: Mount Vesuvius as a Natural Chemical Laboratory in Eighteenth-Century Italy, *AMBIX*, 62(3), 245–265.
- Hance, N. (2006). *Harwell: the Enigma Revealed*, Enhance Publ: Oxford.
- Hansen, J. (2010). *Storms of My Grandchildren: The Truth About the Coming Climate Catastrophe and Our Last Chance to Save Humanity*, Bloomsbury.
- Hay, D. (2011). *Young Romantics: The Shelleys, Byron, and Other Tangled Lives*, Giroux: NY.
- Horne, A. (2004). *Seven Ages of Paris*, Vintage: London.
- Horton, D. (2014). *Frankenstein: Cultographies*, Wallflower Press.
- Johnson, B. (2014). *A Life with Mary Shelley*, Stanford University Press: CA.
- Kavey, A.B. (2016). *Monstrous Progeny: A History of Frankenstein Narratives*, Rutgers University Press, NY.

- Klingamen, W., & Klingamen, N. P. (2014). *The Year Without Summer: 1816 and the Volcano That Darkened the World and Changed History*, St. Martins Press.
- Lancaster, J. (2009). *In the Shadow of Vesuvius: A Cultural History of Naples*, Taurus Parke;
- Larsen, E., & Lindenberg, H. (2016). *On Thin Ice: An Epic Final Quest into the Melting Arctic*, Falcon Guides.
- Lemmin, U., & Amouroux, A. (2012). The Influence of Climate Change on Lake Geneva, in *Climatic Change and Global Warming of Inland Waters: Impacts and Mitigation for Ecosystems and Societies* John Wiley & Sons: NY.
- Liddick, D. R. (2011). *Crimes Against Nature: Illegal Industries and the Global Environment*, Praeger: Santa Barbara: CA.
- Livesay, C. (2015). Europe's Biggest Illegal Dump — 'Italy's Chernobyl' — Uncovered in Mafia Heartland, *Vice News*, June 20th.
- Luhn, E. (2016). Anthrax Outbreak Triggered by Global Warming Kills Boy in Arctic Circle, *The Guardian*, Aug 1st issue.
- Marshall, A. (2006). *Dangerous Dawn: The New Nuclear Age*, Friends of the Earth Beyond Nuclear Initiative: Melbourne.
- Marshall, A. (2018). The Fantasy Method of Urban Design. *DISEÑA*, 12, 312-323
- Marshall, A. (2019). Using Beloved works of Literature to Predict the Futures of Cities, *The Conversation*, Mar 15th issue.
- Marshall, A. (2019). The Tambora – Frankenstein Myth: A Monster Inspired. *Humanities Bulletin*. 2(2), 217-235.
- Masetti, E. (2015). *Lake Como, Italian: Itinerarie*
- Mayr, W. (2014). Italy's Growing Toxic Waste Scandal, *Spiegel Online*, Jan 16th.
- McIntosh, A. (2008). *Hell and High Water: Climate Change, Hope and the Human Condition*, Birlinn Ltd: Athens.
- Michaud, N. (2013). *Frankenstein: The Shocking Truth*, Open Court: Chicago.
- Montillo, R., & Hitchcock, S. T. (2007). *Frankenstein: A Cultural History, The Frankenstein Archive: Essays on the Monster, the Myth, the Movies, and More*, McFarland & Co: NY.
- Murphy, B. (2016). *Van Gogh's Ear: the True Story*, Vintage Digital: London.
- Nilson, T. (2016). Yamal Anthrax Could Be Just the Beginning, *The Independent Barants Observer*, Aug 7th.
- Osbourne, R. (2013). *Iron, Money and Steam: the Making of the Industrial Revolution*, Vintage Digital: London.
- Scarth, A. (2009). *Vesuvius: A Biography*, Princeton University Press: NJ.
- Schrader-Frechette, K. (2012). *What Will Work: Fighting Climate Change with Renewable Energy, Not Nuclear Power*, Oxford University Press: Oxford.

- Seymour, M. (2002). *Mary Shelley*, Grove Press.
- Shelley, M. (1814-1844). *The Journals of Mary Shelley, 1814–44*. (P.R. Feldman & D. Scott-Kilvert, eds, 1995) Johns Hopkins University Press.
- Shelley, M. (1818). *Frankenstein*, Lackington: London.
- Shiva, V. (2016). *Seed Sovereignty, Food Security: Women in the Vanguard of the Fight against GMOs and Corporate Agriculture*, North Atlantic Books.
- Smith, G.D. (2010). *The Lake Poets*, Amberly Publ: London
- Solon, O. (2016). Priscilla Chan and Mark Zuckerberg aim to 'cure, prevent and manage' all disease, *The Guardian*, Sept 22nd issue.
- Sobel, A. (2014). *Storm Surge: Hurricane Sandy, Our Changing Climate, and Extreme Weather of the Past and Future*, Harper Wave.
- Stearns, P. N. (2012). *The Industrial Revolution in World History*, Westview Press: WA.
- Tennberg, M. (2012). *Governing the Uncertain: Adaptation and Climate in Russia and Finland*, Springer: Dordrecht.
- Thevenon, F., & Poté, S. (2012). Water Pollution History of Switzerland Recorded by Sediments of the Large and Deep Perialpine Lakes Lucerne and Geneva, *Journal of Water, Air, and Soil Pollution*, 223(9), 6157–6169.
- Thompson, P. M., & Ollasen, J. C. (2001). Lagged effects of ocean climate change on fulmar population dynamics, *Nature*, 413, 417-420.
- Tomlinsin, S. (2015). Audi Says 2.1 Million Cars are Fitted with Cheat Devices, *Mail Online*: September 25th.
- Turney, J. (1998). *Frankenstein's Footsteps: Science, Genetics and Popular Culture*, Yale University Press: Connecticut.
- Tuttle, H. (2015). Volkswagen Rocked by Emissions Fraud Scandal, *Risk Management*, 62(10), 4-7.
- Washington Post, The. (2014). *NSA Secrets: Government Spying in the Internet Age*, Diversion Books.
- Walters, R. (2013). Eco Mafia and Environmental Crime, in K. Carrington *et al*, eds, *Crime, Justice and Social Democracy*, Palgrave, 281-294.
- White, L.C. (1988). *The Merchants of Death: The American Tobacco Industry*, Beach Tree Press.
- Wilcox, B. (2013). *We're Monsanto: Feeding the World, Lie After Lie*, CreateSpace: Seattle.
- Yardley, J. (2014). A Mafia Legacy Taints the Earth in Southern Italy, *NY Times* online, Jan 30th.

Authors

Alan Marshall
Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, Thailand
E-mail: alan.mar@mahidol.ac.th

ความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่างการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง
คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การกับพฤติกรรม
การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง

Relationships Among Conscientiousness, Quality of Work Life, Organizational Commitment and Organizational Citizenship Behavior of Employees in a Commercial Bank

มธุรีน แจ่มแจ้ง

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การ และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ พนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานสายงานสินเชื่อธุรกิจขนาดย่อมของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งที่เป็นพนักงานในระดับต้นถึงระดับต่ำกว่าผู้อำนวยการและปฏิบัติงานเต็มเวลาอยู่ในสำนักงานใหญ่และในเขตกรุงเทพฯ จำนวน 340 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม ปัจจัยส่วนบุคคล แบบสอบถามการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง แบบสอบถามคุณภาพชีวิตในการทำงาน แบบสอบถามความผูกพันต่อองค์การและแบบสอบถามการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์การกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .526, .782 และ .719 ตามลำดับ กล่าวคือเมื่อพนักงานมีการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์การสูง พนักงานจะมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การสูงตามไปด้วย การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์การ สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การคิดเป็นร้อยละ 69.2

คำสำคัญ

การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง, คุณภาพชีวิตในการทำงาน, ความผูกพันต่อองค์การ, พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ

Abstract

The objective of this research is to study correlations on among self-consciousness, life quality in work, organizational attachment and behaviors as good members of organization of employees of a commercial bank. The samples of this research work are 340 employees in the line of loan for small businesses of a commercial bank, who are in the level of basic level to the level lower than a director, working as permanent employees in the headquarters and branches in Bangkok. Research tools are a questionnaire of personal factors, questionnaire of self-consciousness, a questionnaire of life quality in work, a questionnaire of organizational attachment and a questionnaire of behaviors as good members of organization. The statistical techniques applied to data analysis are the analysis on Pearson's correlation coefficients and multiple regression analysis. The research findings are as follows. The correlations between self-consciousness, life quality in work and organizational attachment, and behaviors as good members of organization have the statistic significance level of .01, with correlations coefficients being 0.526, 0.782 and 0.719, respectively. Therefore, it can be said that once the employees have high levels of self-consciousness, life quality in work and organizational attachment, they will have high tendency to show behaviors as good members of organization accordingly. A B and C can predict D at 69.2

Keywords

Self-consciousness, Life Quality in Work, Organizational Attachment, Behaviors as Good Members of Organization

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานขององค์กร องค์กรมุ่งหวังให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถและความชำนาญในการทำงาน บุคลากรควรจะมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร มีการรับรู้มีจิตสำนึกของตนเอง มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี มีความผูกพันต่อองค์กร รวมทั้งเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรด้วย ปัจจัยที่กล่าวมานี้ทำให้องค์กรมีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทั้งยังผลักดันให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ บรรลุถึงเป้าหมายได้สำเร็จ

ในการจัดการกลยุทธ์ต่าง ๆ ขององค์กรนั้นต้องใช้ทรัพยากรมนุษย์จากหน่วยงานย่อยภายในองค์กรทั้งสิ้น ดังนั้นการบริหารจัดการบุคคลที่ดีจะส่งผลต่อเป้าหมายและความยั่งยืนขององค์กร ขณะเดียวกันบุคลากรเองก็ต้องการความสุขในการทำงานด้วยเช่นกัน จัดเป็นคุณภาพชีวิตอันเป็นเป้าหมายชีวิตของคนทำงาน เมื่อเป้าหมายของทั้งสองฝ่ายคือพนักงานและองค์กรสอดคล้องกันแล้ว พนักงานมีความสุขในการทำงาน เกิดความผูกพันต่อองค์กร รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เป็นผลให้พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรตามมา

พฤติกรรมกำรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Organizational Citizenship Behavior: OCB) ถือเป็นพฤติกรรมสนับสนุนทางสังคม (จรัสวรรณ คัดดีเชิดสุข, 2549) เป็นการแสดงออกของบุคคลที่กระทำด้วยความสมัครใจโดยไม่ได้คาดหวังสิ่งตอบแทนที่เป็นทางการขององค์กร เป็นเครื่องมือลดความขัดแย้ง เพิ่มประสิทธิภาพผลการปฏิบัติงานขององค์กรได้เป็นอย่างดี (ณัฐยา ไพโรสงบ, 2546) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งพฤติกรรมกำรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรตามแนวคิดของ Organ (1988) ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงตนเอง (Altruism) 2) การคำนึงถึงผู้อื่น (Courtesy) 3) ความมีน้ำใจนักกีฬา (Sportsmanship) 4) การทำหน้าที่ให้กับสังคม (Civic virtue) 5) ความสำนึกในหน้าที่ (Conscientiousness)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมกำรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรพบว่า เป็นการศึกษาถึงเงื่อนไขการแสดงออกของบุคคลในด้านพฤติกรรมกำรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร โดยมีตัวแปรด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกำรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร งานวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่างตัวแปรด้านการมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร กับพฤติกรรมเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เนื่องจากตัวแปรดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร กล่าวคือ การมีจิตสำนึกของตนเองเป็นปัจจัยด้านบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งมีความสำคัญกับความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน Costa & McCrae (1992) งานวิจัยหลายงานพบว่า การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกำรเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (ธนพร มานะสิริกุล, 2557; ธนัษพร เลขาวัต, 2558) ส่วนตัวแปรด้านคุณภาพชีวิตที่ดีของพนักงานนั้นหมายถึงการรับรู้คุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นสิ่งที่สนองความผาสุก และความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร การรับรู้คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจทำให้อัตราการออกจากงานลดลง ส่งผลให้คุณภาพของงานและปริมาณผลผลิตเพิ่มสูงขึ้นได้จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกำรเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร (Hackman & Suttle, 1977) ตัวแปรสุดท้ายคือด้านความผูกพันต่อองค์กร ก็มีสำคัญในการช่วยให้องค์การมีประสิทธิผลและเป็นแรงผลักดันให้พนักงานมีการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น เนื่องจากความผูกพันต่อองค์กรเป็นทัศนคติที่ตอบสนองของแต่ละบุคคลกับความผูกพันต่อองค์กร บุคคลจะมีความผูกพันสูง เมื่อพนักงานได้เป็นสมาชิกขององค์กรและได้ทำงานที่มีคุณภาพ โดยปรารถนาที่จะรักษาไว้ ซึ่งความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Moorhead & Griffin, 1998)

ในการศึกษาครั้งนี้้องค์การจะหมายถึงธนาคารแห่งหนึ่งในประเทศไทย ซึ่งมีภารกิจด้านการบริการทางการเงิน ฝากเงิน ถอนเงิน กู้เงินและเป็นแหล่งลงทุน แต่เมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ธนาคารจึงไม่ได้จำกัดอยู่ในรูปแบบการให้บริการแบบเดิม แต่โดยนัยยะและความสำคัญของธนาคารแล้วธนาคารก็ยังมีสำคัญในฐานะตัวกลางที่ถือเงิน ปัจจุบันเทคโนโลยีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวงการธนาคารมากมาย ทั้งด้านการบริหารจัดการและการให้บริการ

แก่ลูกค้า นโยบายปรับลดพนักงานทำให้เกิดการไม่มั่นคงในการทำงาน ขาดความก้าวหน้าในอาชีพ หรือตัดสินใจลาออกเพื่อไปปฏิบัติงานที่องค์กรอื่น ล้วนเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหาสำคัญขององค์การ ธนาคารในปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เพื่อจะได้นำข้อมูลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการคัดเลือกพนักงาน รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้การทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความผูกพันต่อองค์กร เพื่อส่งเสริมให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรต่อไป หากองค์กรสามารถคัดเลือกพนักงานที่มีการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงาน และมีความผูกพันในองค์กรจะทำให้ได้พนักงานที่มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร พนักงานจะตั้งใจทุ่มเทแรงใจในการทำงานและส่งผลให้เกิดคุณประโยชน์แก่องค์การตามมา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร ที่มีต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ พนักงานสายงานสินเชื่อธุรกิจขนาดย่อมของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งที่เป็นพนักงานในระดับต้นถึงระดับต่ำกว่าผู้อำนวยการ และปฏิบัติงานเต็มเวลา อยู่ในสำนักงานใหญ่และในเขตกรุงเทพฯ จำนวนทั้งสิ้น 926 คน (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2558) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ สำนักงานใหญ่ จำนวน 366 คน โดยผู้วิจัยคัดมา จำนวน 166 และเขตกรุงเทพฯ จำนวน 560 คน โดยผู้วิจัยคัดมา 174 คน รวมตัวอย่างทั้งสิ้น 340 คน ในการเลือกขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบวิธีการตามสะดวก (Convenience Selection) ดำเนินการเก็บข้อมูลตามชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มตามลักษณะประเภทธุรกิจ คือสำนักงานใหญ่และในเขตกรุงเทพฯ

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรทำนาย (ตัวแปรอิสระ) ประกอบไปด้วย 3 ตัวแปร ดังนี้

(1) การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง (Conscientiousness) ตามแนวคิดของ Costa McCrae (1992)

(2) คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life) ตามแนวคิดของ Walton (1974) ที่แบ่งเป็น 8 ด้าน คือ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม (Adequate and fair compensation) ที่ทำงานมีความปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ (Safe and healthy environment) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน (Growth and security) โอกาสในการพัฒนาความสามารถมนุษย์ (Development of human capability) ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (The total life space) การรักษาสิทธิเสรีภาพในการทำงาน (Constitutionalism) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Social integration) และการทำประโยชน์เพื่อสังคม (Social relevance)

(3) ความผูกพันต่อองค์กร (Organizational commitment) ตามแนวคิดของ Meyer & Allen (1990) คือ ความผูกพันด้านจิตใจ (Affective commitment) ความผูกพันด้านการคงอยู่กับองค์กร (Continuance commitment) และ ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน (Normative commitment)

ตัวแปรเกณฑ์ (ตัวแปรตาม) คือ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Organizational citizenship behavior) ตามแนวคิดของ Organ (1988) แบ่งองค์ประกอบออกเป็น 5 ด้าน คือ การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงตนเอง (Altruism) การคำนึงถึงผู้อื่น (Courtesy) ความมีน้ำใจนักกีฬา (Sportsmanship) การทำหน้าที่ให้กับสังคม (Civic virtue) และ ความสำนึกในหน้าที่ (Conscientiousness)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามและแบบวัด ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน สถานภาพ

ส่วนที่ 2 แบบวัดการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม Neo Five Factor Inventory (Neo-FFI) ของ Costa McCrae (1992) โดยเลือกเฉพาะด้านแบบมีจิตสำนึก Conscientiousness มาปรับปรุงข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มประชากรที่จะศึกษา ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 12 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด 9 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบทั้งหมด 3 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบวัดคุณภาพชีวิตในการทำงาน ผู้วิจัยนำแบบสอบถามของ Huse & Cummings (1985) ปรับปรุงแบบสอบถามโดย ธีรณัฐ มาศ ปัญญาธิง (2559) มาเป็นต้นแบบในการพัฒนาแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 54 ข้อซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด 40 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบทั้งหมด 14 ข้อ

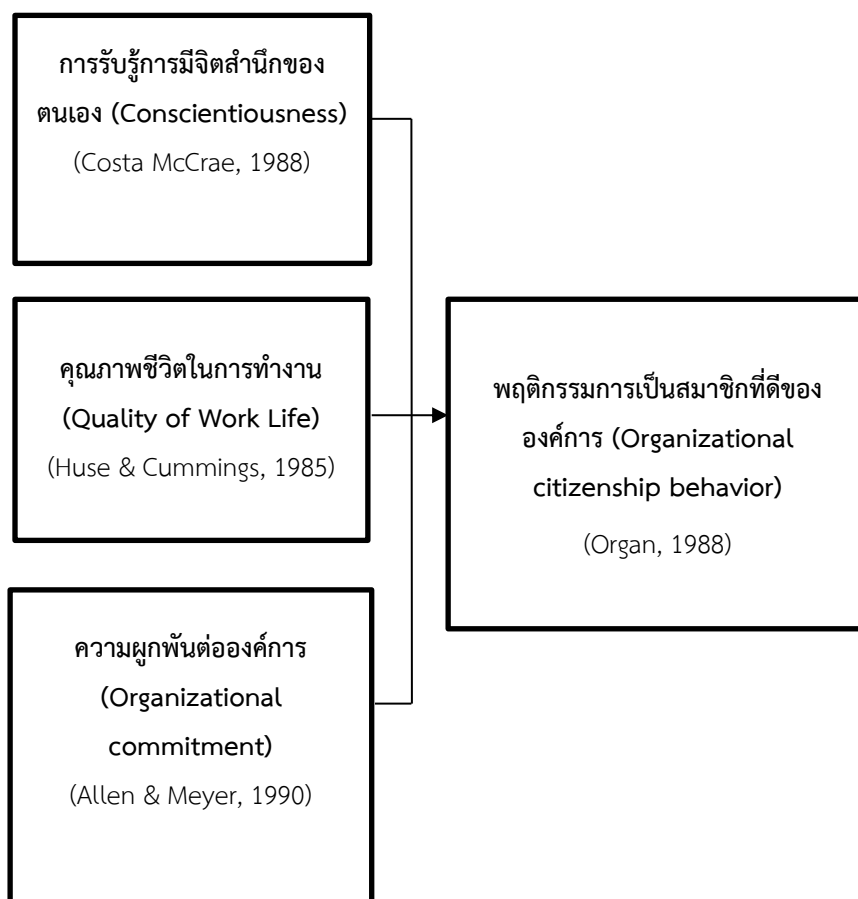
ส่วนที่ 4 แบบวัดความผูกพันต่อองค์กร ผู้วิจัยนำแบบสอบถามของ Allen & Meyer (1990) ที่พัฒนาโดย Dunham, Grube & Castaneda (1994) ปรับปรุงแบบสอบถามโดย นภัส จิตต์ธีรภาพ (2554) มาเป็นต้นแบบในการพัฒนาแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 24 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด 17 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบทั้งหมด 7

ส่วนที่ 5 เป็นแบบสอบถามวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ผู้วิจัยนำแบบสอบถามของ Organ (1988) ที่ปรับปรุงโดยปิ่นปัทมา ครุฑพันธุ์ (2550) มาเป็นต้นแบบในการพัฒนาแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 38 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด 23 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบทั้งหมด 15

สมมติฐานการวิจัย

1. การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร
2. คุณภาพชีวิตในการทำงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร
3. ความผูกพันต่อองค์กร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร
4. การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กรอย่างน้อย 1 ด้าน สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 340 คน มาวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ของข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในองค์กร (อายุงาน) และสถานภาพการสมรส ผลการวิเคราะห์แสดง ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง (n = 340)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	216	63.5
หญิง	124	36.5
รวม	340	100.0
2. อายุ		
22-34 ปี	81	23.8
35-47 ปี	153	45.0
48-60 ปี	106	31.2
รวม	340	100.0
3. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	164	48.2
สูงกว่าปริญญาตรี	176	51.8
รวม	340	100.0
4. ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในองค์กร		
6-10 ปี	219	64.4
11-15 ปี	31	9.1
16-20 ปี	53	15.6
21 ปีขึ้นไป	37	10.9
รวม	340	100.0
5. สถานภาพการสมรส		
โสด	118	34.7
สมรส	189	55.6
หย่า/หม้าย	33	9.7
รวม	340	100.0

จากตารางที่ 1 จากกลุ่มตัวอย่าง 340 คน สามารถจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลได้ ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 63.5 และเป็นเพศหญิงจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 ด้านอายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 35-47 ปี มีจำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมาคืออายุระหว่าง 48-60 ปีจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 31.2 ด้านระดับการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 51.8 และระดับปริญญาตรี จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 48.2 ทางด้านระยะเวลาในการปฏิบัติงานในองค์กร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานในองค์กรอยู่ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 64.4 รองลงมาคือ มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานในองค์กรอยู่ระหว่าง 16-20 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 และทางด้านสถานภาพสมรส พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 55.6 รองลงนามีสถานภาพโสด จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 34.7

2. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย โดยแสดงคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร ประกอบด้วย การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (n = 340)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง	3.55	0.31
คุณภาพชีวิตในการทำงาน	3.16	0.33
ความผูกพันต่อองค์กร	3.06	0.30
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร	2.96	0.23

จากตารางที่ 2 พบว่าตัวแปรด้านการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 3.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.31 มีระดับคะแนนในระดับปานกลาง ตัวแปรด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 3.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.33 มีระดับคะแนนในระดับปานกลาง ตัวแปรด้านความผูกพันต่อองค์กร มีค่าเฉลี่ย 3.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.30 มีระดับคะแนนในระดับปานกลาง และตัวแปรด้านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร มีค่าเฉลี่ย 2.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.23 มีระดับคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง

3. การทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร

การทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร โดยใช้การค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ปรากฏดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร (n = 340)

ตัวแปร	1	2	3	4
1. พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร	-			
2. คุณภาพชีวิตในการทำงาน	.782**	-		
3. ความผูกพันต่อองค์กร	.719**	.689**	-	
4. การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง	.526**	.493**	.378**	-

** $p < .01$

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .526, .782 และ .719 ตามลำดับ กล่าวคือเมื่อพนักงานมีการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรสูง พนักงานจะมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรสูงตามไปด้วย จัดเป็นความสัมพันธ์ทางบวก

4. การทดสอบตัวแปรการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร

การทดสอบตัวแปรการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร อย่างน้อย 1 ด้านที่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทย โดยใช้สถิติการวิเคราะห์วิธีสมการถดถอยพหุคูณเข้าพร้อมกัน (Multiple Regression Analysis แบบ Enter) ซึ่งมีตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัว ที่ร่วมกันอธิบายตัวแปรตาม โดยมีเงื่อนไขสำคัญว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวจะต้องไม่ขึ้นอยู่กับหรือสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระตัวอื่นมาก ผู้วิจัยจึงได้สรุปข้อมูล และเงื่อนไขเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยของการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

ตัวแปรอิสระ	B	β	R	R ²	Adjusted R ²	F
Constant	.701**		834	.695	.692	255.151
1. การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง (X1)	.122**	.169				
2. คุณภาพชีวิตในการทำงาน (X2)	.329**	.472				
3. ความผูกพันต่อองค์กร (X3)	.255**	.330				

**p<.01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์วิธีสมการถดถอยพหุคูณเข้าพร้อมกัน (Multiple Regression Analysis แบบ Enter) พบว่า ตัวแปรอิสระ คือ การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 69.5 โดยดูจากค่า R² เมื่อพิจารณาจากค่า β พบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงาน (X2) มีน้ำหนักมากที่สุดคือ 0.472 ความผูกพันต่อองค์กร (X3) และการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง (X1) มีน้ำหนักเท่ากับ 0.330 และ 0.169 ตามลำดับ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Y) หมายถึง คุณภาพชีวิตในการทำงาน (X2) ความผูกพันต่อองค์กร (X3) และการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง (X1) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Y) ของพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นั่นคือ ถ้าพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทยมีคุณภาพชีวิตในการทำงาน มี ความผูกพันต่อองค์กร และมีการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเองเพิ่มมากขึ้น พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย และจากผลดังกล่าว สามารถสร้างสมการถดถอยได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$Y = .701 + .329(X2) + .255(X3) + .122(X1)$$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$(\hat{Y}) = .472 (X2) + .330(X3) + .169(X1)$$

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสรุปได้ว่า การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ พนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร และการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง สรุปผลการวิจัยได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .526, .782 และ .719 ตามลำดับ กล่าวคือเมื่อพนักงานมีการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรสูง พนักงานจะมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรสูงตามไปด้วย

นอกจากนี้ผลการศึกษาอิทธิพลการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร ที่มีต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง พบว่าการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การคิดเป็นร้อยละ 69.2

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) พบว่า ยอมรับสมมติฐานวิจัยทุกข้อ กล่าวคือ การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร มีความสัมพันธ์กับ การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งและสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การอภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร

จากผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .526

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า การที่พนักงานมีการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเองสูงจะส่งผลให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรสูงขึ้น ขณะเดียวกันถ้าพนักงานมีการรับรู้การมี

จิตสำนึกต่ำ จะส่งผลให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรลดลงตามไปด้วย อธิบายได้ว่าการมีการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเองเป็นลักษณะของบุคคลที่มีสมรรถนะ มีระบบระเบียบวินัยในตนเอง มีความสุขุมรอบคอบ ยึดมั่นในหน้าที่และความรับผิดชอบ และมุ่งมั่นความสำเร็จ บุคลิกภาพแบบการรับรู้มีจิตสำนึกของตนเอง มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานในหลายอาชีพ ผู้ที่มีความอดทนและมุ่งมั่นเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง จะมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน สามารถควบคุมพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ มักจะวางแผนในการกระทำการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์และบรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้ เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร มีส่วนในการสนับสนุนการปฏิบัติงาน และแหล่งทรัพยากร (Deluga, 1998; Wayne & Green, 1993 อ้างถึงใน Kim et al., 2009) เมื่อได้รับการสนับสนุนที่ดีจากองค์กร จะส่งผลต่อความสำเร็จของงานและเกิดการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรตามมา

สอดคล้องกับการศึกษาของ Kim et al. (2009) ที่พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพแบบการรับรู้มีจิตสำนึกของตนเอง จะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในระดับสูง มีความขยันงาน และทุ่มเทแรงกายกับงานที่ทำอย่างสม่ำเสมอ บุคลิกภาพเช่นนี้ จะมีความผูกพันในงานสูงและส่งผลให้เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร ทั้งนี้บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกเหล่านี้ส่วนหนึ่งอาจเกิดขึ้นหรือถูกหล่อหลอมมาจากคุณลักษณะธุรกิจและวัฒนธรรมขององค์กรด้วยเช่นกัน

สมมุติฐานที่ 2 คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร

จากการทดสอบสมมุติฐานที่ 2 พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .782

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า การที่พนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีจะส่งผลให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรสูงขึ้นตามไปด้วย ขณะเดียวกัน ถ้าพนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานต่ำจะส่งผลให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรลดลงตามไปด้วย แสดงให้เห็นว่าพนักงานให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต ความปลอดภัยและสุขลักษณะที่ดีในการทำงานสูงสุด เนื่องจากลักษณะงานต้องนั่งทำงานภายในสำนักงานหลายชั่วโมงติดต่อกัน ต่อเนื่องยาวนาน หรืออาจมีงานเร่งด่วนที่ต้องทำให้เสร็จตามกำหนด องค์กรจึงจัดเตรียมสถานที่นั่งทำงาน และ จัดเตรียมอุปกรณ์ในการทำงานให้เพียงพอต่อการทำงาน มีพนักงานเทคนิคคอยให้ความช่วยเหลือในกรณีแก้ไขปัญหาฉุกเฉิน ระบบคอมพิวเตอร์ขัดข้องในการทำงานตลอดเวลานั้น ยังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พนักงานรู้สึกถึงความใส่ใจขององค์กรที่มีต่อพนักงาน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ นี้้องการจัดทำให้พนักงานรับรู้ได้ถึงความปลอดภัยและสุขลักษณะที่ดีในการทำงานสูงสุด

ผู้วิจัยเห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานคือความลงตัวของการทำงานและการใช้ชีวิตของบุคคล ที่มีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจกับการทำงาน รู้สึกพึงพอใจกับ สิ่งที่ได้รับจากงานที่ทำและพร้อมที่จะแบ่งปันความสุขและความพึงพอใจนั้นไปสู่บุคคลรอบข้าง สอดคล้องกับแนวคิดของ Walton (1974, อ้างถึงใน Parvar, Allameh, & Ansari, 2013: 136) ที่ว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน 8 ประการที่สามารถสนอง ความต้องการหรือความปรารถนาของพนักงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมและรายด้านมีอิทธิพลต่อความความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานกลุ่มธุรกิจ ให้คำปรึกษา ดังนั้นถ้าองค์กรจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีให้กับพนักงาน เช่น ค่าตอบแทนที่เป็นที่ยอมรับและแข่งขันได้ในตลาดอาชีพเมื่อเทียบกับบริษัทอื่น ๆ มีสวัสดิการที่พอเพียงสำหรับพนักงานและครอบครัว พื้นที่ทำงานมีความปลอดภัย สะดวกและมีอุปกรณ์เครื่องมือพร้อมต่อการทำงาน พนักงานได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้และทักษะในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ พนักงานมีช่วงวันหยุดหรือเวลาหลังเลิกงานให้ตัวเองและครอบครัวโดยที่ไม่ต้องนำงานกลับไปทำที่บ้านและองค์กรมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม พนักงานก็จะสามารถทำงานอย่างมีความสุขทั้งกายและใจ เมื่อพนักงานมีความสุข มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี พนักงานก็จะมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร

สมมุติฐานที่ 3 ความผูกพันต่อองค์การมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ

จากการทดสอบสมมุติฐานที่ 3 พบว่า ความผูกพันต่อองค์การมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .719

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า การที่พนักงานมีความผูกพันต่อองค์การสูงจะส่งผลให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การสูงขึ้นไปด้วย ขณะเดียวกันถ้าพนักงานมีความผูกพันต่อองค์การต่ำจะส่งผลให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การลดลงตามไปด้วย แสดงให้เห็นว่าพนักงานมีความอดทนและมีความสามารถเพียงพอ ยอมรับสิ่งที่พอใจที่ได้ทำงานกับองค์การ และมีความรู้สึกภูมิใจในงาน สิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ เนื่องจากว่าเมื่อพนักงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การแล้ว พนักงานย่อมเต็มใจทำเพื่อองค์การอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gautam, Dick, Wagner, Upadhyay & Davis, 2005 (อ้างถึงใน จีรพรรณศักดิ์เชิดสุข, 2549) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การกับความผูกพันต่อองค์การในประเทศเนปาล 5 องค์การ พบว่า ความผูกพันด้านจิตใจและด้านบรรทัดฐานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ เช่นเดียวกับ Ahmed, Ramzan, Mohammad & Islam (2011) พบว่า ความผูกพันต่อองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ และยังเป็นตัวแปรสื่อของการรับรู้ความยุติธรรมกับผลการปฏิบัติงานและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ นอกจากนั้นยังพบงานวิจัยของปาริชาติ ปานสำเนียง และวิโรจน์ เกษภูลักษณ์

(2556) พบว่า การรับรู้ความยุติธรรมในองค์การมีอิทธิพลทางบวกกับความผูกพันต่อองค์การ ความผูกพันต่อองค์การมีอิทธิพลทางตรงกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r=0.897-0.900$)

สมมุติฐานที่ 4 การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์การ อย่างน้อย 1 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ พนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทย

จากการทดสอบสมมุติฐานที่ 4 พบว่า การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์การ สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ พนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 69.2 โดยคุณภาพชีวิตในการทำงาน (X_2) มีน้ำหนักมากที่สุดคือ 0.472 ความผูกพันต่อองค์การ (X_3) และการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง (X_1) มีน้ำหนักเท่ากับ 0.330 และ 0.169 ตามลำดับ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Y) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นั่นคือ ถ้าพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทยมีคุณภาพชีวิตในการทำงาน มีความผูกพันต่อองค์การ และมีการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง เพิ่มขึ้น จะก่อให้เกิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย และจากผลดังกล่าว สามารถสร้างสมการถดถอยได้ดังนี้

$$(Y) = .472(X_2) + .330(X_3) + .169(X_1)$$

จากสมการจะเห็นได้ว่า

ถ้าเพิ่มปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน (X_2) 1 หน่วย ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทย จะเพิ่มขึ้น .472

ถ้าเพิ่มปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์การ (X_3) 1 หน่วย ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทย จะเพิ่มขึ้น .330

ถ้าเพิ่มปัจจัยด้านการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง (X_1) 1 หน่วย ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานธนาคารแห่งหนึ่งของประเทศไทย จะเพิ่มขึ้น .169

จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การที่พนักงานมีรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การ อย่างน้อย 1 ตัวแปรสูงขึ้น โดยที่ตัวแปรอื่นไม่ได้ลดลง จะส่งผลให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งผลการทดสอบสอดคล้องกับงานแนวคิดของ Organ (1988) และ Schnake & Dumler (1997) ที่ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การเป็นพฤติกรรมที่องค์กรไม่ได้กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติแต่พนักงานเต็มใจที่จะปฏิบัติและเป็นประโยชน์ต่อองค์การ จะเห็นว่าพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยการตัดสินใจและความเต็มใจของบุคคลนั้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับการให้รางวัลหรือการลงโทษอย่างเป็นทางการจากองค์การ และจะเห็นว่ารูปแบบของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี

ขององค์กรนั้นล้วนเป็นพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทที่องค์กรกำหนดไว้ให้ว่าต้องปฏิบัติ เช่นการให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน การอดทนต่อความคับข้องใจ การสนใจและอาสาเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การตรงต่อเวลา การดูแลรักษาทรัพย์สินขององค์กร สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเป็นเพศหญิงหรือชาย ไม่ว่าจะระดับสายงานใด และไม่ต้องอาศัยการมีประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญในการทำงาน และไม่จำเป็นต้องมีผลตอบแทนในการทำงานที่ดี แต่กลับเป็นพฤติกรรมที่พนักงานทุกคนสามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ที่จะทำ สอดคล้องกับการศึกษาของปีนัปัทมา ครุฑพันธุ์ (2550) พบว่า ตัวแปรความผูกพันต่อองค์กรด้านจิตใจ สามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเท่ากับ .039 ($p < .05$) แสดงว่าความผูกพันต่อองค์กรสามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรได้ ร้อยละ 3.9

จากการศึกษาครั้งนี้และงานวิจัยที่ผ่านมาสามารถสรุปได้ว่าพบว่า การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร อย่างน้อย 1 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรได้

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กร

1. ด้านการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง จากการศึกษาจะพบว่า การรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร รวมทั้งเป็นตัวทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรด้วย ดังนั้นองค์กรควรหาเครื่องมือที่ช่วยในการสรรหาคัดเลือกบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบจิตสำนึกสูง ซึ่งบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกสูง มักจะเป็นบุคคลที่มีความรอบคอบ ตรงต่อเวลา มีระเบียบแบบแผน มีความมุ่งมั่นสูง โดยบุคคลจำพวกนี้ส่วนใหญ่มักจะชอบทำงานหนัก เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งบุคคลที่มีคุณลักษณะดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้มีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร และนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

2. ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน จากการศึกษาจะพบว่า ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร รวมทั้งเป็นตัวทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรด้วย ดังนั้นองค์กรควรให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมตามภาระงานที่ทำงาน อีกทั้งควรจัดสภาพแวดล้อมที่ทำงานให้มีความสะดวกในการทำงาน มีความปลอดภัยต่อร่างกาย และทรัพย์สิน และเปิดโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งตามความสามารถของพนักงาน ตลอดจนส่งเสริมให้พนักงานมีโอกาสศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน โดยอาจทำการจัดกิจกรรมเพื่อประสานความร่วมมือ หรือมีการปรับเปลี่ยนนโยบายให้มีการทำงานร่วมกันเป็นทีมมากยิ่งขึ้น เมื่อพนักงานได้รับการตอบสนองดังกล่าว ย่อมทำให้

เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่องาน และทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

3. ด้านความผูกพันต่อองค์กร จากการศึกษาจะพบว่า ด้านความผูกพันต่อองค์กร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร รวมทั้งเป็นตัวทำนายพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรด้วย ดังนั้นองค์กรควรสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กร และส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ และพร้อมที่จะอุทิศตนให้กับองค์กร ด้วยการสร้างแรงจูงใจให้แก่พนักงาน โดยการเพิ่มในส่วนของการเงินเดือน และผลประโยชน์ ซึ่งจะทำให้พนักงานมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และคิดว่าปัญหาขององค์กรก็เป็น ปัญหาของตนด้วยเช่นกัน พร้อมที่จะปฏิบัติงานกับองค์กร โดยไม่คิดลาออกจากองค์กร และรู้สึก จงรักภักดีต่อองค์กร และพร้อมที่จะเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การมีจิตสำนึกของตนเอง คุณภาพชีวิตใน การทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร และการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรกับธุรกิจอื่น ๆ ที่มีลักษณะ การดำเนินกิจการใกล้เคียงกัน เช่น ธุรกิจการบริหารสินทรัพย์ เพื่อนำผลที่ได้มาส่งเสริมการบริหาร จัดการภายในองค์กร และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาแก่พนักงานในองค์กรเพื่อส่งเสริมให้พนักงาน เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรแบบยั่งยืน

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ควรศึกษาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การใช้แบบสอบถามปลายเปิด เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาองค์กรและด้านงานวิจัยมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิรวรรณ ศักดิ์เชิดสุข. (2549). การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรกับความผูกพันต่อองค์กร: กรณีศึกษาบริษัทประกันแห่งหนึ่งความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรคกับพฤติกรรมการเป็นพนักงานที่ดีในองค์กร. (งานวิจัยส่วนบุคคลปริญญาโท). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.
- ณัฐยา ไพสงบ. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กรและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร: ศึกษาเฉพาะกรณี โรงงานผลิตอาหารว่างแห่งหนึ่ง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม.
- ธนพร มานะสิริกุล. (2557). การรับรู้ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง โดยมีความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.
- ธนชพร เลขาวิต. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ การรับรู้บรรยากาศองค์การ และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร โดยมีความสุขในการทำงานเป็นตัวแปรสื่อ ในหน่วยงานราชการแห่งหนึ่ง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.
- ธัญญามาต ปัญญาอิง. (2559). อิทธิพลของทุนทางจิตวิทยาส่วนบุคคล คุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานกลุ่มธุรกิจให้คำปรึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.
- นภัส จิตต์ธีรภาพ. (2554). ปัจจัยส่วนบุคคล ความสุขในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน: กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารแห่งหนึ่ง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.

ปิ่นปัทมา ครุฑพันธุ์ (2550). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร และการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร :กรณีศึกษาของกลุ่มบริษัทเคมีแห่งหนึ่งในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ.

ปาริชาติ ปานสำเนียง และ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2556). คุณภาพชีวิตในการทำงาน และการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรผ่านความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุน กรณีศึกษาคณะแพทย์แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยบริการ*, 24(2), 129-142.

Ahmed, I., Ramzan, M., Mohammad, S. K., & Islam, T. (2011). Relationship between perceived fairness in performance appraisal and OCB; mediating role of organizational commitment. *International journal of academic research*, 3(5), 15-20.

Allen, N. J., & Meyer, J. P. (1990). The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization. *Journal of Occupational Psychology*, 63(1), 1-18.

Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO personality inventory (NEO-PI-R) and NEO five-Factor inventory (NEO-FFI) professional manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.

Dunham RB, Grube JA, Castaneda MB (1994) Organizational commitment: The utility of an integrative definition. *Journal of Applied Psychology*, 79(3), 370-380.

Gautam, T., Dick, R. V., Wagner, U., Upadhyay, N., & Davis, A. J. (2005). Organizational citizenship behavior and organizational commitment in Nepal. *Asian Journal of Social Psychology*, 8, 305-314.

Hackman, R. J., & Shuttle, L. J. (1997). *Improving Life at work: Behavioral Science Approach to Organization Change*. Santa Monica. Calif: Goodyear Publishing.

Huse, P.S., & Cumming, T.G. (1985). *Organization development and change*. Minnesota: West Publishing.

Kim Kim, J. H., Kim, M., & Kandampully, J. (2009). Buying environment characteristics in the context of e-service. *European journal of marketing*, 43(9/19), 1188-1204.

- Kim, J.H. et al. (2009). Buying environment characteristics in the context of e-service. *European journal of marketing*, 43, 1188-1204.
- Moorhead, G., & Griffing, R. (1998). *Organization Behavior: Managing People and Organization*. (5th ed.). New York: Houghton Muffing.
- Organ, D. W. (1988). *Organizational Citizenship Behavior: The Goods Soldier Syndrome*. Lexington, MA: Lexington.
- Parvar, M.R.F., Allameh, S.M. and Ansari, R. (2013). Effect of Quality of Work Life on Organizational Commitment by SEM (Case Study: OICO Company). *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 3(10), 135-144.
- Schnake, Mell and Dumler, Michael P. (1997) Organizational citizenship behavior: The impact of rewards and reward practices. *Journal of Managerial Issues*. 9(2), 216-229.
- Walton, R. E. (1974). Improving the Quality of Work Life. *Harvard Business Review*. May-June.

ผู้เขียน

มธุริน แจ่มแจ้ง

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์นี้หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา
อุตสาหกรรมและองค์การ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2562
E-mail: maturinpaper@gmail.com

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต

สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
E-mail: isompoch@hotmail.com

ปัญหาวันที่มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง จากการใช้อำนาจทางปกครอง

Problem of Date of Legal Consequences in Serious Disciplinary Action from Governing Power

วัชรพงศ์ พิพิธพรหมพงศ์ และ อาริยรักษ์ จันทะเขต

กองกฎหมาย สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

การปกครองดูแลบุคลากรของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ใช้อำนาจทางปกครอง มีเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สำคัญคือ วินัย หากบุคลากรผู้ใดฝ่าฝืนและไม่ยึดถือปฏิบัติตามแล้ว จะต้องถูกลงโทษอันเป็นผลร้ายแก่ตัวบุคลากรผู้นั้นเอง ซึ่งการลงโทษจะต้องทำเป็นหนังสือที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยคำสั่งลงโทษมีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงหรือคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงก็ตาม คำสั่งลงโทษทางวินัยจะต้องมีผลทางกฎหมายที่เป็นธรรมและไม่ขัดต่อกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำสั่งลงโทษที่เป็นการลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงหากมีความไม่เป็นธรรมหรือขัดต่อกฎหมายก็อาจถูกยกเลิกเพิกถอนในภายหลังได้

จากการศึกษาพบว่า วันที่มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงควรที่จะต้องเป็นวันที่บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงได้รับทราบคำสั่งลงโทษนั้น ตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และวันที่ประสงค์ที่จะให้มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงก็ต้องสอดคล้องกับหลักกฎหมายปกครอง

คำสำคัญ

วินัยอย่างร้ายแรง, คำสั่งลงโทษ, คำสั่งทางปกครอง, อำนาจทางปกครอง, กฎหมายปกครอง

Abstract

Personnel governance of administrator or commander of institution government with governing power have discipline to be ministerial, if someone contravene and default, they must taken in disciplinary action, disciplinary action must be writing in paper. That disciplinary action is administrative act according to section 5 in Administrative Procedure Act, B.E. 2539 even disciplinary action will be seriously or not. Disciplinary action must keep justness and not against the law, especially of serious disciplinary action, if that inequitable or against the law, may be will canceled in later.

This research concludes that date of legal consequences in serious disciplinary action should be date of personnel who are taken in serious disciplinary action know that according to section 42 paragraph one in Administrative Procedure Act, B.E.2539 and date of legal consequences in serious disciplinary action must accord with Administrative Law.

Keywords

Serious Disciplinary, Disciplinary Action, Administrative Act, Governing Power, Administrative Law

บทนำ

การดำเนินการทางวินัยเป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ใช้อำนาจทางปกครองเลือกใช้ในการควบคุมความประพฤติปฏิบัติของบุคลากรภายใต้การกำกับดูแล เช่น ข้าราชการ พนักงานราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว เป็นต้น ให้ต้องกระทำการในสิ่งที่ถูกที่ควรและไม่กระทำการในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร เพื่อให้การบริหารงานเกี่ยวกับบุคลากรขององค์กรหรือหน่วยงานที่ใช้อำนาจทางปกครองเป็นไปด้วยความมีระเบียบเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานที่ใช้อำนาจทางปกครองให้มีความเจริญก้าวหน้าและบรรลุวัตถุประสงค์ในด้านต่าง ๆ โดยทั่วไปวินัยมีวัตถุประสงค์สองประการคือ ประการแรก ส่งเสริมพฤติกรรม และประการที่สอง ป้องกันพฤติกรรม (ณัฐพันธ์ เจริญนันทน์, 2542 อ้างถึงใน สันตพงศ์ สร้อยเสพ, 2552, น.37)

เมื่อมีการดำเนินการทางวินัยเกิดขึ้นและมีผลออกมาที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าบุคลากรรายใดกระทำความผิดทางวินัยอย่างแท้จริง ก็จะมีผลให้มีการลงโทษทางวินัย การลงโทษทางวินัยนั้น มีสองกรณีคือ การลงโทษทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ได้แก่ ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือนหรือตัดค่าจ้าง งดการเลื่อนเงินเดือนประจำปีในปีที่ถูกลงโทษ ลดขั้นค่าจ้างหรือลดเงินเดือน ยกตัวอย่างเช่น ข้าราชการพลเรือนสามัญกล่าวหาว่าจลาจลลามทางเพศแก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข จะต้องถูกลงโทษทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงโดยการภาคทัณฑ์ (ณัฐพล ลือสันทนา, 2559, น. 1) และการลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง ได้แก่ ปลดออก ไล่ออก ยกตัวอย่างเช่น ข้าราชการครูมีความสัมพันธ์ในทางชู้สาวกับนักเรียนหญิงผู้เป็นลูกศิษย์จนถึงขั้นได้เสียกัน จะต้องถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงโดยการไล่ออก

(นายปกรอง, 2561, น. 1) การลงโทษจะจัดทำเป็นคำสั่งลงโทษที่เป็นหนังสือมีข้อความลายลักษณ์อักษรระบุรายละเอียดที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน รวมไปถึงสิทธิของบุคลากรที่ถูกลงโทษในการดำเนินการขั้นตอนต่อไปและวันที่มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษทางวินัยนั้น ๆ ด้วย สำนักงาน ก.พ. (2560) ได้อธิบายลักษณะของคำสั่งที่เป็นหนังสือไว้ว่า คำสั่งเป็นหนังสือ คือคำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษร อาจออกมาในรูปของแบบฟอร์ม หรือแบบที่มีรายละเอียดที่มาของการออกคำสั่ง และแจ้งผลของคำสั่งไว้อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติหรือใช้อ้างอิงได้ เช่น คำสั่งแต่งตั้งโยกย้าย เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนข้าราชการ, คำสั่งลงโทษทางวินัยข้าราชการ, คำสั่งไม่ออกใบอนุญาตปลูกสร้างอาคาร, คำสั่งเพิกถอน หรือพักใช้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ, คำสั่งเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง, คำสั่งวินิจัย อุทธรณ์ ฯลฯ

รูปแบบของคำสั่งเป็นหนังสือ เป็นรูปแบบที่ใช้กันมากที่สุดในการปฏิบัติราชการทางปกครอง เพราะเป็นรูปแบบที่มีความชัดเจน สามารถตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนและใช้เป็นหลักฐานประกอบการดำเนินการหรือบังคับการหรือเพื่อประกอบการตรวจสอบอ้างอิงในภายหลังได้

คำสั่งเป็นหนังสือนี้ นอกจากการทำคำสั่งตามแบบฟอร์มที่กำหนดซึ่งมีรายละเอียดมากมาย แล้ว ยังอาจสั่งเป็นบันทึกด้วยข้อความที่พิมพ์หรือเขียนด้วยลายมือสั้น ๆ แต่มีใจความครบถ้วน สามารถเข้าใจ และนำไปสู่การปฏิบัติหรือดำเนินการต่อไปได้ เช่น สั่ง “อนุมัติ” หรือ “ไม่อนุมัติ” ในเอกสารที่เป็นแบบคำขอ เป็นต้น สารสำคัญของคำสั่งเป็นหนังสือที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย มีกำหนดไว้ในมาตรา 36 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง โดยในมาตรา 36 กำหนดว่า “คำสั่งทางปกครองที่ทำเป็นหนังสืออย่างน้อยต้องระบุ วัน เดือน และปีที่ทำคำสั่ง ชื่อตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่ง พร้อมทั้งมีลายมือชื่อของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งนั้น” การให้ระบุวัน เดือน และปีที่ทำคำสั่ง ก็เพื่อใช้อ้างอิงและประกอบการตรวจสอบว่าคำสั่งนั้นได้กระทำภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ และเพื่อประโยชน์ในการนับอายุความ หรือระยะเวลาประกอบการพิจารณาในการฟ้องคดี ส่วนการให้ระบุชื่อตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่ง ก็เพื่อประกอบการตรวจสอบว่าผู้ทำคำสั่งเป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนั้นตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ และการกำหนดให้มีลายมือชื่อของผู้ออกคำสั่งก็เพื่อประกอบการตรวจสอบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งนั้น ได้ยืนยันว่ามีการพิจารณาทางปกครอง และเป็นผู้วินิจฉัยสั่งการในเรื่องนั้นจริง ส่วนในมาตรา 37 วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “คำสั่งทางปกครองที่ทำเป็นหนังสือและการยืนยันคำสั่งทางปกครองเป็นหนังสือต้องจัดให้มีเหตุผลไว้ด้วย และเหตุผลนั้นอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

- 1) ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ
- 2) ข้อกฎหมายที่อ้างอิง
- 3) ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจ”

ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดให้คำสั่งทางปกครองต้องมีการให้เหตุผลประกอบคำสั่งไว้ด้วย ก็เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ว่าคำสั่งนั้นออกมาโดยชอบด้วยกฎหมายจริง มิใช่ออกมาเพียงแต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ให้ไว้แล้วใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ ซึ่งอาจนำไปสู่การทุจริตหรือประพฤติดมิชอบ หรือเป็นการใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม หรือมีเหตุอื่นใดอันอาจส่งผลให้คำสั่งนั้นเป็นคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมายได้

ทบทวนวรรณกรรม

คำสั่งทางปกครองที่เป็นคำสั่งลงโทษทางวินัย เป็นการกระทำทางปกครองอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการกระทำทางปกครองฝ่ายเดียว ซึ่งเป็นการใช้อำนาจที่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถดำเนินการได้เองฝ่ายเดียวโดยไม่จำเป็นต้องให้เอกชนยินยอมก่อน ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ เช่น การออกพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป หรือการออกคำสั่งทางปกครอง เช่น คำสั่งลงโทษทางวินัย คำสั่งอนุญาต อนุมัติ คำสั่งแต่งตั้ง ประกาศผลการสอบแข่งขันเข้ารับราชการหรือเข้าศึกษาต่อซึ่งเป็นกรณีของนิติกรรมทางปกครอง (ศาลปกครอง, 2556) จากการค้นคว้าพบว่ามีผู้ให้ความหมายของคำว่า “การกระทำทางปกครอง” ไว้ดังนี้

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนาแสนต์ (อ้างถึงในฤกษ์นิมิต, 2547, น. 24-25) ได้กล่าวถึงการกระทำทางปกครองไว้ว่า การกระทำทางปกครองหมายความว่า การกระทำหรือการละเว้นกระทำการทุกประเภทขององค์กรทางปกครอง ซึ่งผลในนี้้อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อนิติหน้าที่ของเอกชนก็ได้หรือก่อให้เกิดความรับผิดชอบขององค์กรทางปกครองก็ได้

จิตรกร จิตตะเสน (ม.ป.ป., น. 2) ได้กล่าวถึงการกระทำทางปกครองไว้ว่า การจัดทำหรือการดำเนินกิจกรรมทางปกครองทุกประเภทของฝ่ายปกครองในแนวความคิดของ “รัฐเสรีนิยม” (Liberal State) นั้น “ฝ่ายปกครอง” คือ องค์กรใช้อำนาจรัฐฝ่ายปกครอง ซึ่งการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวมี “เอกสิทธิ์ทางปกครอง” เหนือพลเมืองซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองในฐานะเป็น “เอกชน” ทั้งนี้เพราะเหตุผลคือ ฝ่ายปกครองนั้น เป็นองค์กรผู้จัดทำหรือดำเนินกิจกรรมทางปกครองเพื่อ “ประโยชน์สาธารณะ” (Public Interest) อันเป็นการจัดทำกิจกรรมเพื่อสนองตอบความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นส่วนรวม

นันทวัฒน์ บรมานันท์ (2551) ได้กล่าวถึงการกระทำทางปกครองไว้ว่า การกระทำทางปกครอง คือ การที่องค์กรของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจตามกฎหมายในการดำเนินการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ของฝ่ายปกครอง

บุญชู ณ ป้อมเพ็ชร (2558, น. 14) ได้กล่าวถึงการกระทำทางปกครองไว้ว่า การกระทำทางปกครองหมายถึงการกระทำขององค์กรฝ่ายปกครองในการนำเอากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ

(พระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด) ไปบังคับใช้ในรูปของ กฎ (กฎหมายลำดับรอง) คำสั่งทางปกครอง และการกระทำทางกายภาพ

จากการศึกษาผลงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาพบว่ากาญจนา สุตประเสริฐ (2547, น. 109-110) พิจารณาเอาไว้สรุปได้ว่า คำสั่งทางปกครองจะต้องเป็นไปตามหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง กล่าวคือ ฝ่ายปกครองจะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพอันชอบธรรมของเอกชนได้เมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้ และต้องกระทำการภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น กฎหมาย จึงเป็นทั้ง “แหล่งที่มา” (Source) ของอำนาจให้ฝ่ายปกครองกระทำการและเป็นทั้ง “ข้อจำกัด” (Limitation) ของอำนาจดังกล่าวด้วย การกระทำทางปกครองจึงเป็น “การบังคับการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น” สอดคล้องกับเรื่อง “หลักนิติรัฐ” ที่รัฐเองยอมตนอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายในความสัมพันธ์กับเอกชน เป็นการจำกัดอำนาจรัฐนั่นเอง และทำให้ฝ่ายปกครองไม่สามารถใช้วิธีการอื่นนอกจากระบบกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในเวลานั้น เมื่อฝ่ายปกครองเข้าไปมีนิติสัมพันธ์กับเอกชน ฝ่ายปกครองก็ไม่อาจกระทำการฝ่าฝืนหรือหลีกเลี่ยงกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ได้ และฝ่ายปกครองไม่อาจกระทำการใด ๆ ที่เป็นการบังคับปัจเจกชนโดยที่ไม่สมควรใจได้ เว้นแต่มีกฎหมายให้อำนาจไว้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าคำสั่งลงโทษทางวินัยมีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 กล่าวคือ คำสั่งทางปกครอง หมายความว่า การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ และการอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้นในระบบกฎหมายปกครองไทย คำสั่งทางปกครองจึงมีความหมาย คือ ความหมายตามท้องถื่นฝ่ายปกครองจะได้บัญญัติเป็นกรณีไปในกฎกระทรวงประการหนึ่ง และความหมายโดยแท้ (ฤชณะ นิยมไพศาลสุข, 2547, น.27) นอกจากนี้ องค์ประกอบของคำสั่งทางปกครองสามารถพิจารณาได้ ดังนี้

- คำสั่งทางปกครองจะต้องเป็น “การใช้อำนาจทางกฎหมาย” เพราะฉะนั้น การกระทำใด ๆ ก็ตามที่ไม่มีความหมายให้อำนาจไว้ ก็ไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง เช่น ถ้าเจ้าหน้าที่ใช้สิทธิตามสัญญากระทำกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ถือเป็นคำสั่งทางปกครอง

- ต้องเป็นการใช้อำนาจของ “เจ้าหน้าที่” เท่านั้น ตามคำนิยาม มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

- มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งผลนั้นเป็นการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน รั้ง หรือกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ เป็นต้น

- มีผลกระทบต่อบุคคลใดโดยเฉพาะ

- ไม่รวมถึงการออกกฎ ซึ่งกฎเป็นบทบัญญัติที่มีผลเป็นการบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ

กล่าวโดยสรุป คำสั่งทางปกครอง คือ ข้อความที่บังคับให้บุคคลกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ห้ามมิให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออนุญาตให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งขาดลักษณะข้อใดข้อหนึ่งของกฎ เช่น คำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ความเสียหายทางละเมิดต่อกรุงเทพมหานคร คำสั่งลงโทษทางวินัยเจ้าหน้าที่ คำสั่งระงับใบอนุญาตประกอบกิจการของเอกชนรายใดรายหนึ่ง คำสั่งให้เอกชนรายใดรายหนึ่งรื้อถอนอาคาร เป็นต้น (จีระนันท์ ที่ปีเนตร, 2561)

คำสั่งลงโทษทางวินัย ต้องกระทำโดยผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ใช้อำนาจทางปกครอง ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เช่น ในกรณีของข้าราชการพลเรือนในสังกัดกระทรวงหรือกรม จะมีผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจหน้าที่ในการทำคำสั่งลงโทษทางวินัยคือผู้มีอำนาจสั่งบรรจุ ทั้งนี้ ตามข้อ 67 และข้อ 68 ของกฎ ก.พ. ว่าด้วยการดำเนินการทางวินัย พ.ศ. 2556 ประกอบกับมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 หรือในกรณีของพนักงานมหาวิทยาลัยในกำกับ ของรัฐอย่างเช่นมหาวิทยาลัยมหิดล จะมีผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจหน้าที่ในการทำคำสั่งลงโทษ ทางวินัยคือ อธิการบดี หรืออาจเป็นคณบดีก็ได้ในเฉพาะกรณีที่เป็นการผิดทางวินัยอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ตามข้อ 48 และข้อ 49 ของข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหิดล ว่าด้วยวินัย การดำเนินการและการลงโทษทางวินัย พ.ศ. 2555 ประกอบกับมาตรา 34 (4) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2550 เป็นต้น ซึ่งอำนาจทางปกครองที่ได้กล่าวไปแล้วหาใช่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่มีการใช้อำนาจทางปกครอง เพราะในต่างประเทศก็มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันออกไปเพียงรายละเอียดที่เล็กน้อยเท่านั้น ปิยบุตร แสงกนกกุล (2555, น.78-79) ได้กล่าวไว้ว่า กฎหมายที่ให้อำนาจจะกำหนดองค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองผู้มีอำนาจในการออกคำสั่งทางปกครองหรือตรากฎเอาไว้ ในระบบกฎหมายอังกฤษ H.R. Wade ได้กล่าวไว้ในตำรากฎหมายปกครองอันเลื่องชื่อของเขาว่า “ฝ่ายปกครองใช้อำนาจตามขอบเขตของอำนาจที่กฎหมายกำหนด กฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นเพื่อให้อำนาจแก่ฝ่ายปกครองนั้นมีมากมายจนเกินนับ ขอบเขตอำนาจตามกฎหมาย (statutory power) นั้นต้องถูกตีความในฐานะเป็นการอนุญาตให้ฝ่ายปกครองกระทำการ และการกระทำเหล่านั้นย่อมถูกพิจารณาในฐานะเป็นสิ่งที่แยกไม่ออก (collateral) และเป็นผล (consequence) ของกฎหมาย

ที่ให้อำนาจ” ฐานทางกฎหมายที่ให้อำนาจแก่ฝ่ายปกครองในการกระทำการ อาจกำหนดให้อำนาจในลักษณะดุลพินิจก็ได้ หรืออาจกำหนดให้อำนาจในลักษณะผูกพันหรือเป็นหน้าที่ก็ได้ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นอำนาจดุลพินิจหรืออำนาจผูกพันก็ต้องเป็นอำนาจที่กฎหมายมอบให้

ในระบบกฎหมายฝรั่งเศส เราอาจแบ่งเรื่องขอบเขตอำนาจกระทำการได้ในสามมิติ ได้แก่ ขอบเขตอำนาจในทางเนื้อหา ขอบเขตอำนาจในทางพื้นที่ และขอบเขตอำนาจในทางเวลา กล่าวคือ องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองไม่อาจใช้อำนาจออกนอกขอบเขตหรือนอกแดนของตนไปล้ำขอบเขตอำนาจหรือแดนขององค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอื่น ไม่อาจใช้อำนาจออกนอกเขตพื้นที่ที่กฎหมายกำหนด และไม่อาจใช้อำนาจเมื่อพ้นเวลาที่ตนมีอำนาจไปแล้ว

ในระบบกฎหมายเยอรมัน ตำรากฎหมายฝรั่งเศสของ Hartmut Maurer อธิบายว่า “การกระทำทางปกครองต้องออกโดยองค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่มีอำนาจทั้งในทางเนื้อหาและในทางพื้นที่ เขตอำนาจในทางพื้นที่ หมายถึง ขอบเขตทางพื้นที่ที่องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองใช้อำนาจในพื้นที่นั้นได้ ส่วนเขตอำนาจในทางเนื้อหา หมายถึง ขอบเขตของเรื่องที่องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองได้รับมอบอำนาจตามกฎหมาย”

ในระบบกฎหมายอิตาลี เรื่ององค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองกระทำการโดยปราศจากอำนาจนั้น ไปสัมพันธ์กับการละเมิดกฎหมาย ดังปรากฏให้เห็นจากตำรากฎหมายปกครองของ Vincenzo Cerulli-Irelli ซึ่งอธิบายว่า “การละเมิดกฎหมายและการปราศจากอำนาจขององค์กรผู้ใช้อำนาจเป็นสองกรณีที่แสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างการกระทำโดยองค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองกับกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย กล่าวคือ เป็นการละเมิดกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่โดยการกระทำโดยองค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองนั้น” หรือดังที่ Martarella อธิบายว่า “การปราศจากอำนาจเป็นรูปแบบหนึ่งของการละเมิดกฎหมาย”

ดังนั้นจากข้อมูลในข้างต้นจะเห็นได้ว่าไม่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่จะมีการใช้อำนาจทางปกครองเพื่อให้เกิดความยุติธรรมตามกฎหมายขึ้นในสังคม ในต่างประเทศเองไม่ว่าจะเป็นประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน ประเทศอิตาลี ต่างก็มีการใช้อำนาจทางปกครองโดยจะเห็นได้ชัดเจนว่าได้มีการกำหนดให้ผู้ที่สามารถใช้อำนาจทางปกครองจะต้องเป็นผู้ที่กฎหมายกำหนดไว้ให้สามารถใช้อำนาจทางปกครองได้และการใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องอยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เท่านั้น

บทวิเคราะห์

วันที่มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงในสภาวุฒิสภาปัจจุบัน

ในทางปฏิบัติโดยทั่วไป คำสั่งลงโทษทางวินัยมักกำหนดวันที่มีผลทางกฎหมายให้คำสั่งลงโทษทางวินัยมีผลในทันทีโดยการใช้คำว่า “ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป” ซึ่งคำว่า “ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป” คือวันที่ได้กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยนั้น

กรณีตัวอย่างเช่น ในคำสั่งลงโทษทางวินัยกำหนดวันที่เอาไว้เป็นวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 และถ้อยคำในคำสั่งลงโทษทางวินัยไว้ด้วยว่า “ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป” วันที่มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษทางวินัยดังกล่าวจะเป็นวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ตามที่ได้กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม มาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 บัญญัติไว้ว่า “คำสั่งทางปกครองให้มีผลใช้บังคับต่อบุคคลตั้งแต่ขณะที่ผู้นั้นได้รับแจ้งเป็นต้นไป” จึงเท่ากับว่าพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองไม่คำนึงถึงว่าในคำสั่งลงโทษทางวินัยจะกำหนดไว้ให้มีผลทางกฎหมายเป็นวันที่เท่าใด เพราะผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษทางวินัยจะมีขึ้นเมื่อบุคลากรผู้ถูกลงโทษได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัยแล้วเท่านั้น

ดังนั้น หากวันที่กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยกับวันที่บุคลากรที่ถูกลงโทษได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัย เป็นวันเดียวกัน ย่อมทำให้วันที่มีผลทางกฎหมายตามความประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการสั่งลงโทษ กับวันที่มีผลทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างสอดคล้องและถูกต้องตรงกันได้ แต่หากวันที่กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยกับวันที่บุคลากรที่ถูกลงโทษได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัยเป็นคนละวันเดียวกัน ปัญหาจึงมีว่า บุคลากรผู้ถูกลงโทษ และบุคลากรผู้มีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องหลังจากการมีคำสั่งลงโทษทางวินัย

กรณีตัวอย่างเช่น ในเรื่องของการจ่ายหรือยุติการจ่ายเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทนต่าง ๆ เป็นต้น จะต้องยึดถือเอาวันใด เป็นวันที่การลงโทษนั้นมีผลในทางกฎหมาย เพราะในความเป็นจริงกว่าที่จะได้มีการแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัยให้แก่บุคลากรที่ถูกลงโทษได้รับทราบ อาจมีระยะเวลาที่ทำให้วันที่บุคลากรที่ถูกลงโทษได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัย กลายเป็นวันอื่นหลังจากวันที่กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยได้ เช่น ปัจจุบันด้านระยะทางหรือกระบวนการในการแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัยไปถึงบุคลากรผู้ถูกลงโทษ หรือผู้ถูกลงโทษไม่อยู่ในสถานะที่สามารถรับแจ้งคำสั่งลงโทษได้ เป็นต้น ในบทความนี้จะนำเสนอเฉพาะกรณีคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงจากการใช้อำนาจทางปกครองเท่านั้น เนื่องจากเป็นกรณีที่มีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่

คำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงในปัจจุบันมักมีการกำหนดวันที่มีผลทางกฎหมายไว้ในตอนท้ายของคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง โดยวันที่มีผลทางกฎหมายจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการลงโทษว่าจะให้เป็นการลงโทษที่มีผลย้อนหลังหรือให้เป็นการลงโทษที่มีผลเป็นปัจจุบัน โดยมีภาพดังตัวอย่างปรากฏด้านล่างนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่ ..... เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ..... พ.ศ. ....

(ลงชื่อ)

(.....ชื่อผู้สั่ง.....)

.....(ตำแหน่ง).....

จากภาพตัวอย่างดังกล่าว ในทางปฏิบัติการจัดทำคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงจะกำหนดวันที่มีผลทางกฎหมายอยู่สองลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ การจัดทำคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงให้มีผลทางกฎหมายย้อนหลัง กับการจัดทำคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงให้มีผลทางกฎหมายเป็นปัจจุบัน

1. การจัดทำคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงให้มีผลทางกฎหมายย้อนหลัง

การจัดทำคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงให้มีผลย้อนหลังจะต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจดำเนินการไว้อย่างชัดเจน (กรรวา บุญศิริ, ม.ป.ป., น. 5) เช่น ตามข้อ 10 ของระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยวินัยออกจากราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญ พ.ศ. 2554 ที่ได้กำหนดเอาไว้ว่า “ในกรณีที่กระทำผิดวินัยเพราะเหตุ ละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเป็นเวลายาวเกินสิบห้าวันและไม่กลับมาปฏิบัติราชการอีก ให้สั่งปลดออกหรือไล่ออกจากการตั้งแต่วันที่ละทิ้งหน้าที่ราชการนั้น” หรือตามข้อ 53 (4) ของข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหิดลว่าด้วยวินัย การดำเนินการและการลงโทษทางวินัย พ.ศ. 2555 ที่ได้กำหนดเอาไว้ว่า “...กรณีผู้ซึ่งจะต้องถูกสั่งลงโทษนั้น กระทำผิดวินัยโดยละทิ้งหน้าที่และไม่กลับมาปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานอีก ให้สั่งปลดออกหรือไล่ออกย้อนหลังไปถึงวันที่ละทิ้งหน้าที่นั้น” เป็นต้น

ในการจัดทำคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงในลักษณะดังกล่าวข้างต้น เห็นว่าสามารถดำเนินการได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมายและไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติแต่อย่างใด เพราะการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของฝ่ายปกครองที่มีผลกระทบต่อเอกชนจะสามารถกระทำได้เมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้ ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง (กาญจนา สุตประเสริฐ, 2547, น. 109-110) ดังนั้นการจัดทำคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงให้มีผลทางกฎหมายย้อนหลังในกรณีที่มีกฎหมายให้อำนาจไว้จึงเป็นกรณีที่สามารถดำเนินการได้

2. การจัดทำคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงให้มีผลทางกฎหมายเป็นปัจจุบัน

การจัดทำคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงให้มีผลทางกฎหมายเป็นปัจจุบันหรือให้มีผลในทันทีที่มีการออกคำสั่งดังกล่าว ซึ่งมีหน่วยงานที่ใช้อำนาจทางปกครองจำนวนไม่น้อยยังคงถือปฏิบัติในลักษณะนี้อยู่เห็นว่าการจัดทำคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงในลักษณะดังกล่าวสามารถแยกการพิจารณาออกเป็นสองกรณี ประกอบด้วย กรณีที่หนึ่งคือ เมื่อมีคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว สามารถดำเนินการแจ้งคำสั่งลงโทษดังกล่าวให้แก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษได้รับทราบในทันทีหรือภายในวันเดียวกันกับวันที่ได้กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยนั้น กับกรณีที่สองคือ เมื่อมีคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว ไม่สามารถที่จะดำเนินการแจ้งคำสั่งลงโทษดังกล่าว ให้แก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษได้รับทราบในทันทีหรือภายในวันเดียวกันกับวันที่ได้กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยนั้น

- **กรณีที่หนึ่ง** เมื่อมีคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว สามารถดำเนินการแจ้งคำสั่งลงโทษดังกล่าวให้แก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษได้รับทราบในทันทีหรือภายในวันเดียวกันกับวันที่ได้กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยนั้น กรณีนี้หากสามารถดำเนินการได้ ย่อมไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติ เพราะวันที่มีผลทางกฎหมายตามความประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการสั่งลงโทษ กล่าวคือ วันที่กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัย กับวันที่มีผลทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 กล่าวคือ วันที่บุคลากรที่ถูกลงโทษได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัย เป็นวันเดียวกัน

- **กรณีที่สอง** เมื่อมีคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว ไม่สามารถที่จะดำเนินการแจ้งคำสั่งลงโทษดังกล่าวให้แก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษได้รับทราบในทันทีหรือภายในวันเดียวกันกับวันที่ได้กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยนั้น เนื่องจากเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น ปัจจัยด้านระยะทางหรือกระบวนการในการแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัยไปถึงบุคลากรผู้ถูกลงโทษ หรือผู้ถูกลงโทษไม่อยู่ในสถานะที่สามารถรับแจ้งคำสั่งลงโทษได้ เป็นต้น กรณีนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติได้ เพราะวันที่มีผลทางกฎหมายตามความประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการสั่งลงโทษ กล่าวคือ วันที่กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัย กับวันที่มีผลทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 กล่าวคือ วันที่บุคลากรที่ถูกลงโทษได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัย เป็นคนละวันเดียวกัน

สำหรับการแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง ในทางปฏิบัติสามารถดำเนินการแจ้งได้ 3 วิธีดังนี้

1) แจ้งต่อบุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงโดยตรงเป็นหนังสือ ตามมาตรา 69 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

2) แจ้งโดยการส่งคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงไปยังภูมิลำเนาของบุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งการแจ้งในลักษณะดังกล่าวมีอยู่ 2 วิธี วิธีที่หนึ่งคือ การส่งคำสั่งลงโทษไปยังภูมิลำเนาของบุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง ไม่ว่าจะนำส่งเองโดยเจ้าหน้าที่หรือโดยไปรษณีย์ก็ตาม ทั้งนี้ ตามมาตรา 69 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 โดยมีเงื่อนไขคือ ให้ถือว่าบุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงได้รับแจ้งตั้งแต่วันที่ไปถึง ไม่ว่าจะได้มีการรับทราบข้อความในคำสั่งลงโทษดังกล่าวแล้วหรือไม่ก็ตาม วิธีที่สองคือ การส่งคำสั่งลงโทษทางไปรษณีย์ตอบรับให้แก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงตามมาตรา 71 แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน โดยมีเงื่อนไขคือ ให้ถือว่าบุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงได้รับแจ้งเมื่อครบกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่ส่งสำหรับกรณีการส่งภายในประเทศ หรือเมื่อครบกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ส่งสำหรับกรณีการส่งไปยังต่างประเทศ เว้นแต่จะได้รับการพิสูจน์ได้ว่าไม่มีการได้รับหรือได้รับก่อนหรือหลังจากวันดังกล่าว

3) แจ้งโดยให้บุคคลนำไปส่งต่อบุคคลใดซึ่งบรรลุนิติภาวะที่อยู่หรือทำงานในสถานที่นั้น หรือได้วางหรือปิดคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงไว้ในที่ซึ่งเห็นได้โดยง่าย ณ สถานที่นั้น ต่อเจ้าพนักงานตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ไปเป็นพยาน ตามมาตรา 70 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งเจ้าพนักงานที่สามารถไปเป็นพยานได้นั้น จะต้องเป็นเจ้าพนักงานที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ฉบับลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 ประกอบด้วย

- (1) เจ้าพนักงานตำรวจ
- (2) ข้าราชการส่วนกลาง
- (3) เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่ ได้แก่
  - (ก) กำนัน
  - (ข) แพทย์ประจำตำบล
  - (ค) สารวัตรกำนัน
  - (ง) ผู้ใหญ่บ้าน
  - (จ) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
  - (ฉ) ข้าราชการส่วนท้องถิ่นหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น
  - (ช) ข้าราชการประจำอำเภอหรือจังหวัด

ส่วนการแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงโดยการปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการของเจ้าหน้าที่และที่ว่าการอำเภอที่บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงมีภูมิลำเนาอยู่ตามมาตรา 72 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 หรือการแจ้งคำสั่งโดยการประกาศในหนังสือพิมพ์ซึ่งแพร่หลายตามมาตรา 73 และการแจ้งคำสั่งโดยใช้วิธีทางเครื่องโทรสารตามมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันนั้น ในทางปฏิบัติไม่สามารถที่จะนำมาใช้ เพราะจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลังอย่างมาก เช่น หากปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการของเจ้าหน้าที่และที่ว่าการอำเภอที่บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงมีภูมิลำเนาอยู่หรือประกาศในหนังสือพิมพ์ซึ่งแพร่หลาย อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงในทางชื่อเสียง หรือเกียรติศักดิ์ได้ หรือหากแจ้งคำสั่งโดยใช้วิธีทางเครื่องโทรสาร ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาว่าบุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงได้รับทราบคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงหรือไม่ เป็นต้น

วันที่มีผลทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

คำสั่งลงโทษทางวินัยถือเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น เพราะฉะนั้น วันที่มีผลทางกฎหมายสามารถใช้ยื่นต่อบุคคลได้ คือตั้งแต่ขณะที่บุคคลผู้นั้นได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัยเป็นต้นไปตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง และจะมีผลต่อไปตราบทที่ซึ่งไม่มีการเพิกถอนหรือสิ้นผลลงโดยเงื่อนไขหรือโดยเหตุอื่นตามมาตรา 42 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ ถูกกำหนดให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน

ดังนั้น วันที่มีผลทางกฎหมายตามความประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการสั่งลงโทษ กับวันที่มีผลทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 จึงไม่ควรเป็นคนละวันเดียวกัน เพราะจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในทางปฏิบัติได้โดยจะกล่าวต่อไปในภายหลัง ยกตัวอย่างเช่น คำสั่งลงโทษประสงค์ที่จะให้มีผลทางกฎหมายในวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 วันที่บุคคลผู้ถูกลงโทษได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษก็ควรที่จะต้องเป็นวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ด้วยเช่นกัน

ความขัดแย้งของวันที่มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษกับหลักการทางกฎหมายปกครอง

หลักการทางกฎหมายปกครองมีอยู่หลายหลักการด้วยกันโดยในบทความฉบับนี้ กล่าวถึงหลักความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองอันเป็นหลักการทางปกครองที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงจากการใช้อำนาจทางปกครอง กล่าวคือ นอกจากการมีกฎหมายให้อำนาจในการออกคำสั่งทางปกครองแล้ว ความสมบูรณ์ของคำสั่งทางปกครองถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะคำสั่งทางปกครองจะชอบด้วยกฎหมายได้ก็ต่อเมื่อส่วนต่าง ๆ ของคำสั่งทางปกครองไม่ขัดต่อหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่กำหนดในเรื่องการออกคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้นด้วย ถ้าคำสั่งทางปกครองขัดต่อหลักความสมบูรณ์ของคำสั่งทางปกครอง คำสั่งทางปกครองนั้นย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมายและอาจถูกยกเลิกเพิกถอนได้ (บุญชู ณ ป้อมเพ็ชร, 2558, น. 92) ยกตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. 12/2562 ที่ได้มีการอธิบายไว้ในบทความเรื่อง “ไม่แจ้งถ้อยคำพยานในชั้นสอบสวน...เท่ากับไม่ให้โอกาสคู่กรณี !!!” โดย ลุงเป็นธรรม (2562, น. 2-3) สรุปสาระสำคัญได้ว่า เมื่อผู้บังคับบัญชาออกคำสั่งทางปกครองซึ่งเป็นการใช้อำนาจในทางปกครองโดยไม่ให้โอกาสผู้ได้บังคับบัญชาได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน คำสั่งทางปกครองดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมายและศาลปกครองสูงสุดพิพากษาเพิกถอนคำสั่งทางปกครองดังกล่าวด้วย

วันที่มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง หากผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการสั่งลงโทษประสงค์ที่จะให้คำสั่งลงโทษดังกล่าวมีผลเป็นปัจจุบันหรือให้มีผลในทันทีที่มีการออกคำสั่ง ก็จะต้องไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่กำหนดในเรื่องการออกคำสั่งทางปกครอง ในเรื่องนี้ หลักเกณฑ์ของกฎหมายได้กำหนดเอาไว้ว่า คำสั่งทางปกครองให้มีผลใช้บังคับต่อบุคคลตั้งแต่วันที่ผู้นั้นได้รับแจ้งเป็นต้นไป ตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ดังนั้น การที่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการสั่งลงโทษจะประสงค์ให้คำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงมีผลในทางกฎหมายในวันที่กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงนั้น ย่อมไม่สามารถกระทำได้และขัดต่อหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่กำหนดในเรื่องการออกคำสั่งทางปกครองอย่างชัดเจนตามหลักความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองซึ่งอาจส่งผลให้คำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงถูกยกเลิกเพิกถอนได้ในภายหลัง ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. 12/2562 ข้างต้น

ปัญหาในการปฏิบัติกรณีวันที่มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษเป็นคนละวันเดียวกันกับวันที่แจ้งคำสั่งลงโทษ

เมื่อมีการจัดทำคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงพร้อมทั้งให้มีผลทางกฎหมายเป็นปัจจุบัน แต่กลับไม่สามารถที่จะดำเนินการแจ้งคำสั่งลงโทษดังกล่าวให้แก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษได้รับทราบในทันที หรือภายในวันเดียวกันกับวันที่ได้กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยนั้น จะส่งผลให้วันที่มีผลทางกฎหมายตามความประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการสั่งลงโทษ กับวันที่มีผลทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เป็นคนละวันเดียวกัน และจะก่อให้เกิดปัญหา ในการปฏิบัติดังนี้

1) กรณีบุคลากรผู้ถูกลงโทษได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ต่อไปตามปกติหลังจากที่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการสั่งลงโทษได้มีคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงไปแล้ว เนื่องจากบุคลากรผู้ถูกลงโทษยังไม่ได้รับทราบคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงดังกล่าว อาจด้วยเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น ปักจายด้านระยะทางหรือกระบวนการในการแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัยไปถึงบุคลากรผู้ถูกลงโทษ หรือผู้ถูกลงโทษไม่อยู่ในสถานะที่สามารถรับแจ้งคำสั่งลงโทษได้ เป็นต้น ปัญหาจึงมีว่าวันที่บุคลากรผู้ถูกลงโทษได้ปฏิบัติงาน ในหน้าที่ตามปกติหลังจากที่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการสั่งลงโทษได้มีคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงไปแล้วนั้น เป็นการปฏิบัติงานที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และคำตอบแทนจากการปฏิบัติงานในหน้าที่ดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน ค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนอื่นใด บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงมีสิทธิที่จะได้รับหรือไม่ เพียงใด ตัวอย่างเช่น กรณีคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงกำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่า “ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป” โดยลงวันที่ไว้คือ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นวันศุกร์ และไม่สามารถที่จะแจ้งคำสั่งลงโทษให้แก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงให้ได้รับทราบในวันดังกล่าวได้ วันต่อมาเป็นวันเสาร์และวันอาทิตย์ตามลำดับ ซึ่งเป็นวันหยุดราชการ จึงยังไม่สามารถแจ้งคำสั่งลงโทษได้เช่นกัน เมื่อเวลาล่วงเลยผ่านไปจนถึงวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นวันจันทร์จึงจะสามารถแจ้งคำสั่งลงโทษให้แก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงได้รับทราบ จึงมีปัญหาว่า ระหว่างวันที่ 22 ถึง 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงจะมีสิทธิได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนอื่นใดหรือไม่ เพียงใด

2) กรณีบุคลากรผู้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานบุคคลหรืองานที่เรียกชื่ออย่างอื่น แต่มีลักษณะงานอย่างเดียวกัน จะต้องบันทึกข้อมูลการพ้นสภาพการเป็นบุคลากรของบุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงในวันใด ระหว่างวันที่กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัย กับวันที่บุคลากรที่ถูกลงโทษได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัย

3) กรณีบุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงจะต้องถือเอาวันใดเป็นวันที่ตนเองต้องพ้นจากสถานภาพของการเป็นบุคลากร อันจะมีผลต่อการได้รับค่าตอบแทนจากการปฏิบัติงานในหน้าที่และการใช้สิทธิอุทธรณ์ก่อนที่จะมีการฟ้องร้องคดีต่อศาลปกครองซึ่งถือเป็นขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายตามที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 42 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 รวมถึงการนับอายุความตามที่ได้กล่าวไปแล้วในคำอธิบายคำสั่งที่เป็นหนังสือของสำนักงาน ก.พ. ในตอนต้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การที่กำหนดวันที่ในคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงกับวันที่บุคลากรที่ถูกลงโทษได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง เป็นคนละวันเดียวกันนั้น จะส่งผลให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้อย่างชัดเจนสำหรับในกรณีที่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการสั่งลงโทษ ประสงค์ที่จะให้มีผลทางกฎหมายเป็นปัจจุบัน แต่ทว่าไม่สามารถที่จะดำเนินการแจ้งคำสั่งลงโทษดังกล่าวให้แก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษได้รับทราบในทันทีหรือภายในวันเดียวกันกับวันที่ได้กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยนั้น เนื่องจากเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น ปัจจัยด้านระยะทางหรือกระบวนการในการแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัยไปถึงบุคลากรผู้ถูกลงโทษ หรือผู้ถูกลงโทษไม่อยู่ในสถานที่ที่สามารถรับแจ้งคำสั่งลงโทษได้ เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นมีทั้งปัญหาในด้านการเงิน ด้านข้อมูล และที่สำคัญคือปัญหาความขัดแย้งกันของวันที่มีผลทางกฎหมายระหว่างวันที่กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงกับวันที่บุคลากรที่ถูกลงโทษได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงที่เป็นคนละวันเดียวกัน อันจะส่งผลให้วันที่มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงขัดกับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และหลักความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครอง ซึ่งอาจส่งผลให้ถูกยกเลิกเพิกถอนได้ในภายหลัง ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ควรมีข้อเสนอแนะในการจัดทำคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงของผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการสั่งลงโทษ สำหรับกรณีที่ประสงค์ที่จะให้มีผลทางกฎหมายเป็นปัจจุบัน แต่ไม่สามารถที่จะดำเนินการแจ้งคำสั่งลงโทษดังกล่าวให้แก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษได้รับทราบในทันทีหรือภายในวันเดียวกันกับวันที่ได้กำหนดไว้ ในคำสั่งลงโทษทางวินัยนั้น เป็นเหตุให้วันที่มีผลทางกฎหมายตามความประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการสั่งลงโทษ กับวันที่มีผลทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เป็นคนละวันเดียวกัน ควรกำหนดให้วันที่มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง เป็นวันเดียวกันกับวันที่บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงได้รับทราบคำสั่งลงโทษซึ่งจะมีผลทางกฎหมายสอดคล้องกับมาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่บัญญัติว่า “คำสั่งทางปกครองให้มีผลใช้บังคับต่อบุคคลตั้งแต่วันที่ผู้นั้นได้รับ

แจ้ง เป็นต้นไป” โดยการกำหนดวันที่มีผลทางกฎหมายไว้ในตอนท้ายของคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงโดยใช้ถ้อยคำว่า “ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่.....(ชื่อ-นามสกุลของบุคลากรผู้ถูกลงโทษ).....ได้รับทราบหรือถือว่าได้รับทราบคำสั่งลงโทษทางวินัยฉบับนี้ เป็นต้นไป” หากกำหนดถ้อยคำดังกล่าวไว้ในคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว แม้ว่าวันที่ที่กำหนดไว้ในคำสั่งลงโทษจะเป็นวันใดก็ตาม คำสั่งลงโทษทางวินัยดังกล่าวก็ยังไม่ผลในทางกฎหมาย จนกว่าที่จะได้มีการแจ้งให้บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงได้รับทราบ ทั้งนี้ เพื่อให้วันที่มีผลทางกฎหมายของคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงกับวันที่มีผลทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างสอดคล้องและถูกต้องตรงกันได้ ยกตัวอย่างเช่น คำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงกำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่า “ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่.....(ชื่อ-นามสกุลของบุคลากรผู้ถูกลงโทษ).....ได้รับทราบหรือถือว่าได้รับทราบคำสั่งลงโทษทางวินัยฉบับนี้ เป็นต้นไป” โดยลงวันที่ไว้คือวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นวันศุกร์ และไม่สามารถที่จะแจ้งคำสั่งลงโทษให้แก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงให้ได้รับทราบในวันดังกล่าวได้ วันต่อมาเป็นวันเสาร์และวันอาทิตย์ตามลำดับ ซึ่งเป็นวันหยุดราชการ จึงยังไม่สามารถแจ้งคำสั่งลงโทษได้เช่นกัน เมื่อเวลาล่วงเลยผ่านไปจนถึงวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นวันจันทร์จึงจะสามารถแจ้งคำสั่งลงโทษให้แก่บุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงได้รับทราบ เช่นนี้ แม้ว่าคำสั่งลงโทษทางวินัยจะลงวันที่ไว้เป็นวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 แต่เมื่อบุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงได้รับทราบคำสั่งลงโทษดังกล่าวในวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 คำสั่งลงโทษทางวินัยก็จะมีผลทางกฎหมายในวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ตามวันที่ได้รับทราบคำสั่งลงโทษ ซึ่งถูกต้องสอดคล้องกันทั้งคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงอันถือเป็นคำสั่งทางปกครอง และวันที่มีผลทางกฎหมายตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 รวมทั้งไม่ขัดต่อหลักความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครองด้วย อีกทั้งตัวบุคลากรผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงและบุคลากร ผู้มีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องหลังจากการมีคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง จะมีความชัดเจนในการปฏิบัติในขั้นตอนลำดับต่อไปได้อย่างถูกต้อง แน่นอน อันจะนำมาซึ่งประโยชน์แห่งความยุติธรรมและความดำรงคงอยู่ของหลักการทางกฎหมายปกครอง

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้ได้รับความอนุเคราะห์และสนับสนุนทั้งในด้านของข้อมูล และข้อกฎหมาย จากบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสังกัดของสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล หลายฝ่ายหลายหน่วยงานด้วยกัน ทั้งกองคลัง กองบริหารงานทั่วไป กองทรัพยากรบุคคล และกองกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านบุญชู แจ่มเจริญกิจ อดีตผู้อำนวยการกองกฎหมาย ท่านคณพศ เพ็ญพุ่ม ผู้อำนวยการกองกฎหมายคนปัจจุบัน ท่านอวยชัย อิศรวิริยะสกุล รองผู้อำนวยการกองกฎหมาย และท่านธนาชัย มาโนช นิติกรกองกฎหมาย ที่ได้จุดประกายและให้ข้อมูล ข้อคิด รวมไปถึงกำลังใจต่าง ๆ ในการจัดทำบทความฉบับนี้ด้วยดีมาโดยตลอด จึงขอกล่าวขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

หากบทความฉบับนี้มีสิ่งใดที่ผิดพลาดหรือขาดตกบกพร่องไป จะขอน้อมรับไว้ด้วยใจจริง และจะนำไปใช้ประกอบการปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดหรือขาดตกบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานที่ดีขึ้นในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สุตประเสริฐ. (2547). *การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร.
- กฤษณะ นิยมไพศาลสุข. (2547). *หลักความเหมาะสมในการมอบอำนาจรัฐให้เอกชนดำเนินการออกคำสั่งทาง ปกครอง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร.
- “กฎ ก.พ. ว่าด้วยการดำเนินการทางวินัย พ.ศ. 2556” (2556, 27 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. 130(126ก.). หน้า 11-42.
- กรรรา บุญศิริ. (ม.ป.ป.). *หลักการห้ามทำคำสั่งทางปกครองย้อนหลัง : กรณีศึกษาปัญหาการสั่งลงโทษทางวินัยแก่เจ้าหน้าที่ซึ่งพ้นจากราชการไปแล้วตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิด. บทความทางกฎหมาย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2562, จาก <http://web.krisdika.go.th/data/activity/act154.pdf>
- จิตรกร จະตุเทน. (ม.ป.ป.). *รายงานการศึกษา เรื่อง การกระทำทางปกครอง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค.
- จีระนันท์ ทีปีเนตร. (2561). *คำสั่งทางปกครองคืออะไร ออกคำสั่งทางปกครองอย่างไรให้ชอบด้วยกฎหมาย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2562, จาก http://circular.bangkok.go.th/easinetimage/inetdoc?id=show_BMA.C00000012.34266_1_FCS_1_pdf
- ณัฐพล ลือสิงหนาท. (2559). *แค่เพียงลวนลามด้วยวาจา ... ถือว่าไม่รักษาชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ข้าราชการ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2563, จาก http://www.admncourt.go.th/admncourt/upload/webcms/Academic/Academic_170316_172043.pdf
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2551). *หลักพื้นฐานของกฎหมายปกครอง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2563, จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=1229>
- นายปกครอง. (2561). *ล้วงละเมิดทางเพศต่อศิษย์ ผิดวินัยร้ายแรงครับ !*. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2563, จาก http://www.admncourt.go.th/admncourt/upload/webcms/Academic/Academic_200618_150723.pdf
- บุญชู ณ ป้อมเพ็ชร. (2558). *เอกสารประกอบการสอนวิชากฎหมายปกครอง (Administrative Law) รหัสวิชา 177341 (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. เชียงใหม่: คี แอนท์ พรินต์ติ้ง.

ปิยบุตร แสงกนกกุล. (2555). *กฎหมายปกครองของประเทศในยุโรป*. กรุงเทพมหานคร :

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

“พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542” (2542, 10 ตุลาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. 116(94ก.). หน้า 1-40.

“พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2550” (2550, 16 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. 124(68ก.).

หน้า 4-30.

“พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551” (2551, 25 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*.

125(22ก.). หน้า 1-51.

“พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539” (2539, 14 พฤศจิกายน).

ราชกิจจานุเบกษา. 113(60ก.). หน้า 1-24.

ลุงเป็นธรรม. (2562). *ไม่แฉ้งถ้อยคำพยานในชั้นสอบสวน...เท่ากับไม่ให้โอกาสคู่กรณี !!!*. สืบค้นเมื่อ

วันที่ 21 มกราคม 2563, จาก http://www.admincourt.go.th/admincourt/upload/webcms/Academic/Academic_190919_094633.pdf

ศาลปกครอง. (2556). *ลักษณะของคดีปกครอง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2563, จาก

http://admincourt.go.th/admincourt/site/02litigation.html?page=02litigation_902

สันตพงศ์ สร้อยเสพ. (2552). *การดำเนินการทางวินัยและการพิทักษ์ระบบคุณธรรมตามพระราชบัญญัติ*

ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารงาน). มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. เชียงราย.

สำนักงาน ก.พ. (2560). *กฎหมายเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน

2562, จาก <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc-2017-eb03.pdf>

ผู้เขียน

วัชรพงศ์ พิพิธพรณพงศ์

กองกฎหมาย สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail: watcharaphong.phii@mahidol.edu

อารียารักษ์ จันทะเขต

กองกฎหมาย สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail: ariyaruk.chu@mahidol.ac.th